

I. POLSKA
efter Dalfors

Dalfors, av vilken Timas Hans lärt denna polska, kallade den för »*Toknacken*», efter en Morakarl, som hade detta öknamn. Enligt Dalfors skulle Toknacken, som var född i mitten på 1700-talet, själv ha gjort polskan.

2. POLSKA

efter Dalfors

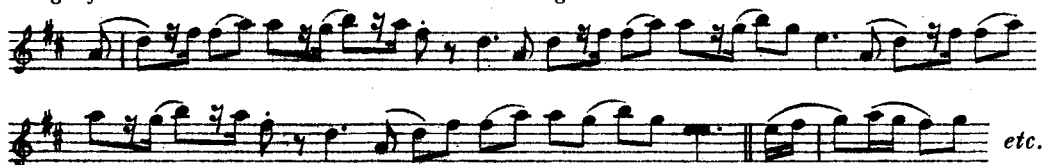
Även denna polska skall leda sitt ursprung från »Toknacken».

3. POLSKA

Efter en gammal Rättviksspelman, som benämndes »*Misarus*».

Första satsen spelade Timas Hans även i en annan version, som han dock ansåg tvivelaktig, ty den bragte ju hela låten i baktakt. Denna version tedde sig sålunda:

Som man torde finna medger denna version ej någon ordentlig taktindelning. Antalet taktdelar, tjugosex, låter sig nämligen ej jämnt uppdelas med tre. Felet med denna version ligger säkerligen däri, att tonen *d* på sjätte och tolfte taktdelarna förlängts, så att den erhållit en punkterad fjärdedels, i stället för en åttondels nots tidsvärde. Första satsen i denna version skulle således rätteligen lyda så här:

I denna lydelse kommer också satsens avslutning i bättre överensstämmelse med dalpolskorna av åttondelstyp, än vad förhållandet är med den allra första versionen, vars sista takt (av första satsen) nu endast innehåller själva avslutningstonen (*e*). För övrigt är det en hos de gamla spelmännen mycket vanlig företeelse att i mitten och i slutet av en sats åstadkomma en vilopunkt genom att förlänga en ton till dess dubbla tidsvärde eller mera, en slags fermat alltså. Jmfr. anmärkning vid nr 70.

4. POLSKA

after Dalfors

♩ = 108

1. 4 4 0 2. 4 4 0

1. 4 0 2. 4 0

5. POLSKA

efter Dalfors

♩ = 112

The musical score consists of five staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a tempo marking of 112. The melody is written in 3/4 time. The second staff contains a first ending marked '1.' and a repeat sign. The third staff contains a second ending marked '2.' and a repeat sign. The fourth staff continues the melody. The fifth staff contains a first ending marked '1.' and a second ending marked '2.', both with repeat signs, leading to the final double bar line.

6. POLSKA

efter Dalfors

Dalfors' farfar skall ha spelat denna polska redan i sin ungdom. — En fin gammal polska med de grannaste vallåtstoner.

7. POLSKA

Denna polska är tämligen allmänt känd och för övrigt även utkommen i tryck, dock i något avvikande versioner. Enligt Timas Hans skall den härstamma från Mora och ha till upphovsman den namnkunnige spelmannen *Hins Lars* från Östnor, Mora. Någon mera värnadsvärd ålder har denna låt tydligen icke. Den förefaller t. o. m. något påverkad av modern dansmusik. I tryckta versioner av denna melodi förekommer något för gamla låtar så främmande som en kromatisk figur:

Hins Lars och hans broder *Hins Anders*, som förvisso kunde gammallåten och voro förträffliga spelmän av det gamla goda slaget, hade likväl, egendomligt nog, på sin repertoar under benämningen polskor åtskilliga melodier, som snarare voro hänförliga till fullt moderna mazurkor.

8. POLSKA

efter Stor-Mats (eller »Skifva») från Östansjö, Ore

♩ = 116

Sammeles Annas brudpolska
komponerad till Sammeles Annas bröllop 1855 i Dalbyn, Ore,
av soldaten Hans Dalfors 1818-1900, Dalbyn, Ore,
upptecknad efter Timas Hans Hansson 1846-1916, Dalbyn, Ore
Ur Nils Andersson, "Svenska låtar", Dalarna

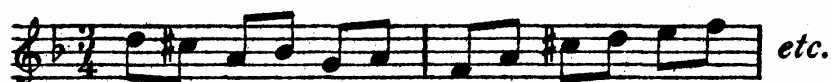
9. POLSKA

av Dalfors; »Sammeles Annas brudpolska»

I polskan höras tydliga valltoner, »djurhornslåt», såsom Timas Hans riktigt nog påpekade. Man lyssne särskilt till första och andra satsernas fjärde och åttonde takter, huru tonerna i dessa liksom i fjärran spörja och svara varandra. — Polskan är av intresse även genom sin avslutande tredje sats.

När Timas Hans spelade upp låtens första takter med deras typiska accentförskjutningar och egendomliga betoningar, hade jag till en början en smula svårt för att kunna lyssna ut, hur den rätteligen skulle noteras och indelas. För att riktigt förvissa mig om dessa taktens rytmiska gestaltning gjorde jag, som jag alltid brukat göra vid sådana brydsamma tillfällen, innan jag kommit helt under fund med vederbörandes spelsätt, och nu som alltid med åsyftat resultat: jag bad Timas Hans sjunga de första takterna, och då tedde de sig så här:

10. POLSKA

efter Dalfors

Timas Hans betecknade denna låt som en äkta Orepolska.

II. POLSKA

från Boda, efter soldaten Jöns Erik Andersson Köpman

$\text{♩} = 116$

bis

Eller:

Timas Hans Hansson sade sig med förkärlek spela denna polska, när han riktigt kommit i sina tag. Den benämndes därför också »*Timas Hans' polska*». Vem han hört polskan utav första gången, kunde han icke bestämt säga, men han hade hört berättas, att den skulle leda sitt ursprung från en gammal spelman, som dog i mitten på 1800-talet, *Jöns Erik Andersson* från Boda, Rättvik, soldat under namnet *Köpman*. »Emellertid», tillade Timas Hans, »har jag allt själv efterhand ökat på den lite, ty jag har så länge jag minns varit förtjust i den». —

Polskans avslutning kommer som en fullständig överrumpling och gör ypperlig effekt. Låten har ju genom alla satserna hållit molltonen, och minst av allt är man beredd på vad som komma skall när den i sista satsens näst sista takt utan ringaste omsvep kastar sig över från d-moll till a-dur, för att ögonblicket därefter övergå till och sluta i d-dur.

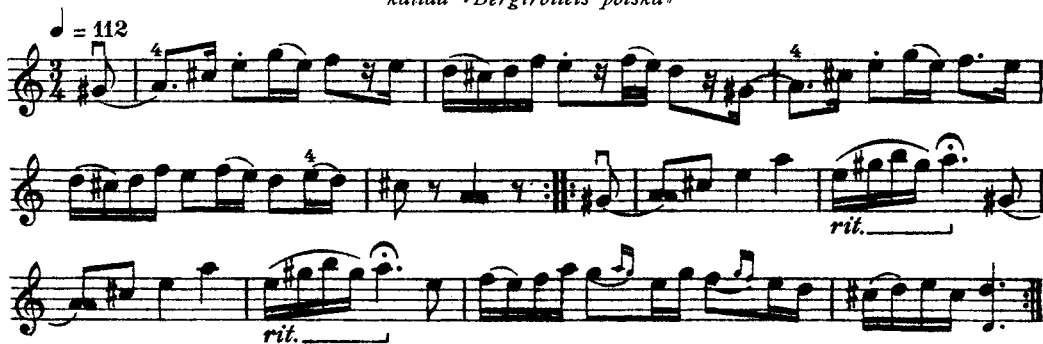
12. POLSKA

från Ore

Denna låt benämndes »*Hampus Anders' polska*» efter en gammal Ore-spelman med detta namn.

13. POLSKA
kallad »Bergtrollets polska»

Om denna polska berättade Timas Hans följande. En gammal spelman från Dalbyn, av *Knuter Jons* släkt, Timas Hans' sagesman, hade i sina drängår — omkring år 1840 — en dag varit till skogs, uppe vid några fäboddar, Hedbodarna, för att lägga in hö. Det blev skumt, innan han vart färdig med sitt arbete, och han beslöt att ligga kvar däruppe över natten. När han legat en stund utan att kunna få sömn, började det låta vallhorn östan för berget. Han visste att varken vallkullor eller annat folk fanns i närheten och han kände på sig, att låten kom från något bergtroll. Han lyssnade noga och lärde sig nu denna polska. — Bergtrollet började en annan melodi, en marsch, men den hann han inte lära, ty trollet avlägsnade sig och tonerna dogo bort i fjärran. Men polskan gick aldrig ur hans minne. —

Polskan har underbart härliga vallåtstoner. Hade den icke så förnämt ursprung, skulle man vilja göra den anmärkningen, att första satsen har ett udda antal takter. Det kan ju också hända, att drängen hört fel och att bergtrollet spelat låten med jämna antal takter, även i första satsen. Men eljest förringas en polskas värde ingalunda därav, att den har udda antal takter; i många fall är man böjd att säga tvärtom.

14. POLSKA
kallad Berg-Kirstis polska

Berg-Kirsti är en omskrivning för bergtroll. Även denna låt kommer nämligen från trollen, berättade Timas Hans. Ett par vallkullor hade hört bergtroll spela den en natt i vallskogen och då lärt den. Också nu hade instrumentet låtit som vallhorn.

15. POLSKA

efter Dalfors

*Figuren i början, framför dubbelstrecket, är en slags introduktion, som förekom blott vid första satsens föredragning första gången. Vid varje omtagning börjades sålunda omedelbart efter introduktionen.

16. POLSKA
från Ore

Efter »*Trafvarn*» och »*Pisten*», två gamla Orespelmän, som Timas Hans en gång i sin ungdom hörde spela polskor tillsammans.

Polskan är högeligen intressant, särskilt genom sina tonartsväxlingar i andra satsen. Man lägger också gärna märke till den synkoperade triolfiguren i satsens fjärde takt.

17. POLSKA

efter Dalfors

Denna polska hade Dalfors lärt av någon utav de äldre Orespelmännen.

18. POLSKA

efter Dalfors

Enligt Dalfors hade denna polska spelats av *Knuter-Jon*, och således redan tidigt på 1700-talet.

19. POLSKA

*Kallad »Knuter-Jons polska» och enligt Dalfors' uppgift komponerad
av Knuter-Jon själv*

*Andra satsen har sju takter. Till en början spelade Timas Hans polskan med endast sex takter i denna sats, de fyra första som härovan, de två sista så här:

Sedermånga spelades alltså enligt versionen med sju takter. Timas Hans tyckte dock, att på detta sätt lät »dialekten» i de tre sista takterna en smula oklar. — Dessa tre takter synas också kräva annan taktindelning, nämligen 2/4 takt.

20. BOGGDANSEN

Långdans, ur gammal melodi

Timas Hans berättade, att han i sin ungdom ofta såg gammalfolket dansa denna långdans. Hållande varandra i händerna och bildande stor ring, som rörde sig än framåt, än tillbaka, gjorde de dansande, som mest voro gubbar och gummor, därunder mycket egendomliga danssteg. På varje takts första taktdel hoppade de växelvis på högra och vänstra foten, lyftande den andra foten högt upp. På första taktdelarna av första satsens fjärde, femte och sjätte, tionde, elfte och tolfte takter samt andra satsens sjätte, sjunde och åttonde takter ropade de dansande ett ljudligt »hej». —

Så beskrev Timas Hans boggdansen. Dess melodiform är tydligen identisk med det slags melodiformer, som annorstädes gå under benämningen långdans. Timas Hans' beskrivning i öfrigt på själva dansen stämmer också väl överens med vad spelmän från andra trakter, i och utom Dalarna, berättat om långdansens eller »den långa dansen».

21. POLSKA

från Ore

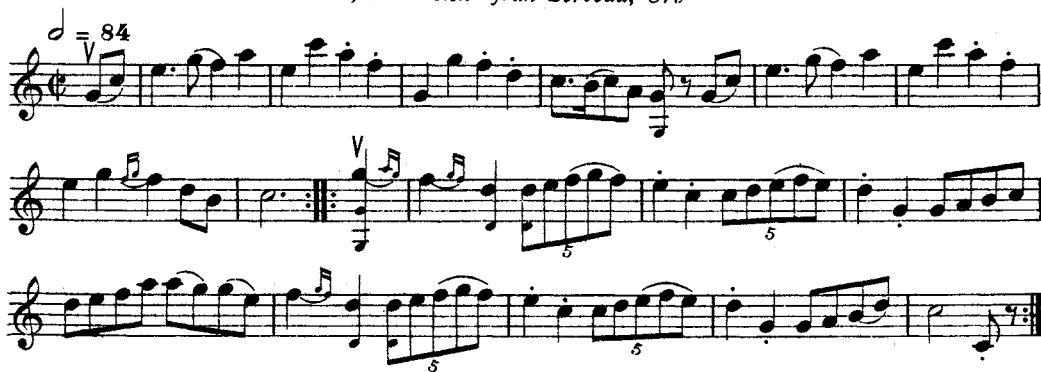

Denna låt kallades »*Bränn Jerk Erssons polska*», efter en gammal smed i Dalbyn med detta namn, tillika snickare och byggmästare, »en lustig och kvick man, rask i sin gärning». Hans favoritlåt var just denna polska. —

Ibland sjöng han polskan med text, vars innehåll är nog så humoristiskt, men som icke fullt lämpar sig att här återgivas.

22. BRUDMARSCH

efter »Pisten» från Sörboda, Ore

Timas Hans mindes från sin barndom, hurusom »Pisten» en sommardag kom vandrande i Dalbyn vägen fram, upprymd och glad, spelande denna låt, som han nog själv hade diktat just vid detta tillfälle. Han var bondson från Sörboda i Ore socken och hans riktiga namn var, såsom förut är sagt, *Djåken Anders Andersson*. En överdådigt styv spelman skall han ha varit, orolig till lynnet och vandringsman. Med sin musik sades han kunna »förtrolla folk», och »det sattes därför ut en lögn om honom», berättade Timas Hans vidare. »Pisten» hade nämligen under en veckas tid varit borta utan att någon fick veta, var han hållit till. Och så utspreddes om honom det ryktet, att han varit uppat ödeskogarna och vid något vattendrag där haft möte med »Fosskal'n» (Näcken) och av honom fått lära sin konst. —

Den ovanstående brudmarschen har en ovanligt ljus och glad färg i sin melodi, den verkar käck och godlynt. Detta kan sammanhånga därmed, att »Pisten» på 1850-talet var mycket tillsammans med värmländingar, som arbetade i trakterna av Furudal och Voxna, och han har säkerligen i detta umgänge rönt intryck av Värmlandslåtarnas gladare, mindre inåtvända karaktär.

23. M A R S C H

efter Stor-Erkes Mickel (»Stor-Mickel») från Östansjö, en frände till
Stor-Mats (»Skifva»)

En söndagsmorgon, berättade Timas Hans, kom Dalfors vandrande genom Dalbyn på väg mot sitt hem från en danstillställning, där han spelat. Nu var han något upprymd, hade tagit fram fiolen och spelade just denna marschlek, när han tågade fram genom byn. »Det var i fastlagstiden, jag minns det så grant, fast jag den gången var helt ung», försäkrade Timas Hans, »solen sken, dagmejan hade börjat verka, och mycken hästlort hade som alltid vid denna årsens tid börjat bliva synlig i menföret på vägen». Så gick Dalfors in i en stuga och träffade där bland andra sin svåraste konkurrent i trakten, *Stor-Mickel* från Östansjö. Traktering hade vankats, och mera blev det, när Dalfors kom. Så bar det till som vanligt, då storspelmän råkades. Genom tävlan i många och svåra låtar skulle utrönas, vem som var den styvaste spelmannen. Dalfors var den utmanande. »Jag har», yttrade han till *Stor-Mickel*, »gett mej för dej jämt, men nu ska vi fresta, nu ska du få se». Tävlingen pågick länge och väl; på traktering, under de korta pauserna sparades icke. Till slut måtte Dalfors, som troddes sitta inne med vissa övernaturliga gåvor, ha bestämt sig för att med tillhjälp av dem göra slag i saken. Han ställde nämligen till något slags hyss med sin medtävlares fiol. Först sprang alltså kvintan för *Stor-Mickel*. Men han spelade lika bra på de tre strängarna. Men snart gick även alten, och då var det slut med spelet. Man övergick till handgripligheter, som ändade med att de båda spelmännen slog sönder fiolerna för varandra. Efteråt blevo de ångerköpta och försonade, men länge dröjde det, innan de började spela igen.

24. M A R S C H

av Dalfors

Denna låt, berättade Timas Hans, skall Dalfors ha improviserat vid ett tillfälle år 1857, i glädjen över ett besök av en gammal kamrat, förre soldaten Palm från Svärdsjö, *Blinda Palm*, en mycket framstående spelman, som var särskilt slängd i att spela i »applikadur» (höga lägen). Han var redan i unga år mycket anlitad som brölloppsspelman. Knappast mer än tjugofem år gammal spelade han på ett bröllop i Svärdsjö — han var då brölloppsspelman för 123:dje gången — och råkade därunder ut för en olycka, som för all tid gjorde honom blind: under brölloppsskjutandet träffades han av ett skott, som förstörde hans ögon, och sedan dess försörjde han sig som kringvandrande spelman.

25. M A R S C H

efter Dalfors

*Andra satsens åttonde takt utgör en nog så tilltalande utvikning, ett slags »kringgående rörelse», vars upphovsman säkerligen är Timas Hans själv eller hans läromästare Dalfors. Ursprungligen skulle således denna sats ha bestått av de övriga åtta takterna, men dess avslutning i detta skick har väl förefallit något torr och knapphändig.

Timas Hans spelade denna låt med vibrationer på vissa ställen, och han berättade, på tal härom, att Dalfors i somliga av sina låtar kunde »zittra» (låta tonen vibrera) så vackert. »Men», tillade Timas Hans, »det var förstås mest, när han var kalassjuk.»

26 a. STENBOCKENS MARSCH (»Tyska klockorna«)

after »Pisten«

Stämnn. $\text{♩} = 80$

pizz arco pizz. arco pizz. arco pizz. arco

pizz. arco pizz. arco

V

V

Bas flag. pizz. bis

arco Bas flag.

* I alla låtar, som på fiol föredrogs med denna stämning, framställer uppteckning a melodien, sådan den ter sig på fiol med vanlig stämning, medan däremot uppteckning b anger greppen på fiol med hänsyn till omstämningen.

♩ = 80

26 b.

Stämmn. pizz. arco pizz. arco pizz. arco pizz. arco pizz. arco

pizz. arco pizz. arco

V

V

0

pizz. bis

Bas flag.

arco

0

Bas flag.

Sommaren 1883, då Timas Hans arbetade i Korsnäs på ett slangtorn, gjorde han en dag ett besök i Falun och spelade där med mycken framgång denna låt för Svärdsjö länsman och stadsfiskalen i staden. En av dessa — Timas Hans mindes icke vilkendera — var skåning; denne i synnerhet var förtjust, bad få höra låten om och om igen, och påstod, att marschen icke, såsom Timas Hans sagt, hette »tyska klockorna» utan »Stenbockens marsch». Timas Hans hade lärt den av »Pisten», som i sin ordning berättat, att den skulle vara kommen från Skåne.

Det kan här tilläggas, att de flesta gamla skånska spelmän, åtminstone de, som något höllo på sin spelmansvärdighet, hade på sin repertoar en treenighet av förstämsmelodier, som drogos fram vid mera utomordentliga tillfällen, nämligen »Stenbockens polska», »Stenbockens marsch» och »Stenbockens vals», alla uppbyggda på ett och samma motiv och föredragna med en och samma fiolstämmning, a-e-a-ciss. —

27. VALS
efter Berg Gustaf

*Sjunde och åttonde takterna i tredje satsen äro säkerligen övertaliga.

Denna vals hörde Timas Hans första gången år 1856. *Berg Gustaf Gustafsson*, hos vilken Timas Hans var i skomakarlära, spelade den på fiol, och han berättade, att soldater från Dalarna, som i början på 1800-talet varit på kommandering vid Göta kanals byggande, kommit hem till Dalarna med denna låt och omtalat, att de lärt den av spelmän från Uddevalla.

28. POLSKA

kallad »Målarpolskan»

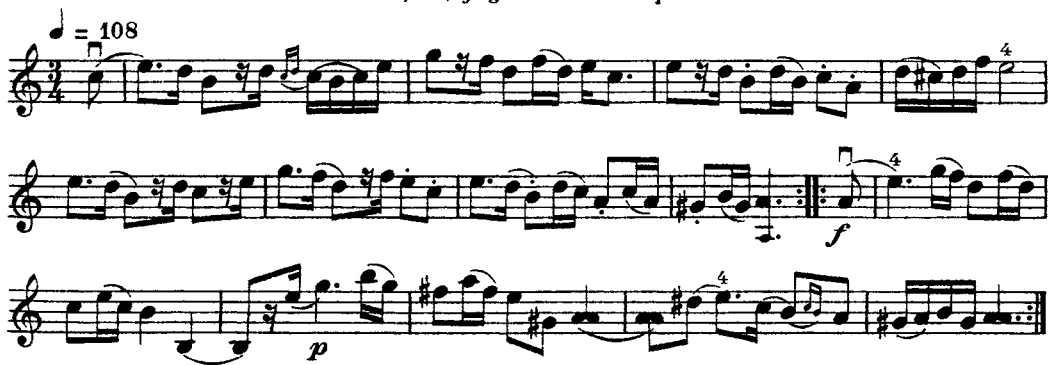
♩ = 160

Denna melodi har medtagits såsom jämförelsematerial. Någon genuin polska är det nämligen icke, snarare en mazurka, och därtill med mycket modern anstrykning.

29. POLSKA

av Dalfors; Jugas-Kirstis brudpolska

Första gången, som Timas Hans hörde denna polska, var en Kristi Himmelsfärdsdag, om han mindes rätt 1857, på ett bröllop i Näset, Ore, då *Jugas-Kirsti*, en förmögen bondes dotter, stod brud. Timas Hans, då 11 år gammal, var med bland åskådarna. Detta var också första gången polskan spelades offentligt, ty Dalfors hade komponerat den till brudpolska åt Jugas-Kirsti.

30. POLSKA
efter Lind Anders Andersson

Lind Anders Andersson från Dalbyn, Ore, jämnårig med Timas Hans' fader, hade lärt denna polska av »*Dal-Jerk*», den namnkunnige Rättviksspelmannen.

31. POLSKA
av Timas Hans Hansson

♩ = 112

»Denna polska», sade Timas Hans, »skall ovillkorligen ha den rätta Oretönen, ty jag har gjort den själv; kullorna snodde sig värre efter den och tyckte den var skön». —

32. VALS

efter »Pisten»

Timas Hans hade vid 11-12 års ålder hört »Pisten» spela denna vals.

— Låten är lekande och täck, livlig och medryckande. Accentförskjutningarna, mest framträdande i första satsen, ha här en synnerligt god effekt. Denna sats är också den mest originella, den kan icke gärna ha sitt ursprung annorstädes än i Ore eller kanske snarare i gränstrakterna på Hälsingesidan. Andra satsen är — om man undantager den fyndiga övergången i sjunde och åttonde takterna — mindre originell. Den förekommer nämligen här och var i andra valser från olika håll här i landet. Timas Hans trodde »att 'Pisten' mest själv gjort den valsen».

33. POLSKA

efter »Pisten»

I denna polska har första satsen ren, andra satsen övervägande åttondelstyp. (Jmfr. n:r 12.) Andra satsen har något långsammare tempo än den första.

34. VALS

En öfver hela Sverige mycket vanlig valsmelodi. Timas Hans säger, att han gjort den dubbelt så lång som han ursprungligen hörde den spelas. — I varje fall har upptecknaren för sin del aldrig hört någon motsvarighet till den fjärde satsen. Femte satsen (den sista) brukar däremot höra hemma i en annan vals.

35. VALS

efter Henrik Elfström, Furudal, Ore

$\text{♩} = 56$

* Eller:

Henrik Elfström var enligt Timas Hans' uppgift född på 1820-talet och känd som en skicklig spelman. Se vidare anm. vid n:r 36.

36. VALS
efter »Pisten«

Timas Hans hörde en gång i sin ungdom Henrik Elfström och »Pisten» tävla om, vem som kunde spela den bästa valsen, varvid »Pisten» spelade denna och Elfström nästföregående vals.

37. SCHOTTISCH

$\text{♩} = 80$

* Till omväxling spelade Timas Hans den fjärde satsen även på detta sätt:

Det är givetvis ej utan tvekan, som denna melodi — vars båda första satser ju återfinnas som Jims visa i »Jorden runt på 80 dagar» — medtagits här. Till svensk folkmusik är den nämligen icke att hänföra, och därtill representerar den en i vårt land jämförelsevis modern art av danslåtar, som principellt utesluts ur samlingen. Skälet varför så ej skett beträffande denna schottisch är det äkta spelmansmässiga sätt, på vilket den föredrogs, och framför allt den omgestaltning, som uppenbarar sig i föreliggande version, i det att två nya satser tillagts och även de båda första omformats på liknande sätt, allt säkerligen av någon svensk spelman.

38 a. STENBOCKENS POLSKA

även kallad »Skrap-Ollas polska»

♩ = 108

Stäm. *venster höger*
hand hand v.h. h.h. v.h. h.h.

pizz. *bis* *arco* *pizz.* *arco* *pizz.* *arco* *bis* *pizz.* *bis* *arco* *Fine.* *D.S. al Fine.*

38 b.

♩ = 108

Stämm.

v. h. h. h. v. h. h. h. v. h. h. h. *bis* arco

pizz.

pizz.

arco

pizz.

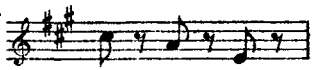
arco

bis

Fine.

D. S. al Fine.

I likhet med »Stenbockens marsch» (eller, såsom den i Dalarna plägade benämnas, »tyska klockorna») förekommer denna polska i otaliga versioner över hela landet. Timas Hans hade hört sin Stenbocks polska av Hins Lars (Östnor, Mora.) Jmfr. anm. vid n:r 26.

De tre på varandra följande pizzicatön i sista satsen , vilka togos med vänster hand, beledsagade Timas Hans med tre samtidiga knackningar med stråkens frosch-ända mot fiolen, anbragta på följande sätt:

Första gången:

Andra gången:

39. POLSKA

efter »Pisten»

En riktigt intressant gammal polska. Man lägger bland annat märke till andra satsens näst sista takt med de båda septimaintervallerna.

40. POLSKA

efter Dalfors, som lärt den av Stor-Mats (»Skifva»)

Även denna polska, och ej minst dess tredje sats, är synnerligen intressant.

41. POLSKA

efter »Blinda Palm»

Se anm. vid n:r 24.

42. POLSKA

kallad »Lasses polska» efter Lasse Lagrelius från Lerdal, Rättvik

Denna låt, ingalunda helt fri från inflytande av mazurkan, har påträffats i föga avvikande versioner i och utom Dalarna. Det sannolika är att den förskriver sig från 1860- eller 1870-talet.

43. POLSKA

Timas Hans lärde denna polska av sin mästare i skomakaryrket, Berg Gustaf, »som bevars spelat för herrskapsfolk och därför höll sig för mer än bondspelman». —

Låten är ganska vanlig över hela landet, men mest som polska av åttondelstyp. I ovanstående version har den fått utpräglad sextondelstyp. — Första satsens femte takt har troligen ej varit med från början, men gör alls icke låten sämre.

44. P O L S K A

efter Dalfors

Dalfors plägade anlitas som spelman även i Hälsingland. Någon gång på 1840-talet hade han således varit där och spelat på julgillen och då lärt denna polska. —

Den är här ganska oklar. Första satsen ter sig ju någorlunda som en polska, men de båda andra satserna äro ett mellanting mellan vals och polska.

45. LÅNGDANS

av Timas Hans benämnd Boggdansen

♩ = 116

Lu - ta, lu - ta en li - ten stall - bro - der, å lu - ta där - till, å
 sup som du vill, drick som du vill, tri klun - kar å rad, å rad, å
 rad, så kommer du in - te nå' bul - ler å - stad, å - stad, å - stad.
 U - tan bul - ler å u - tan bång, låt den - na vim - pe - len ha - va sin
 gång, sin gång, sin gång, till lju - san dag, till lju - san dag, till lju - san dag.

Måns Gudmunds »fassa» (farmor) sjöng denna låt för Timas Hans år 1856.
 Se även anm. vid n:r 20. —

Ordet »vimpel» betyder sannolikt bågare, kannan. — Jmfr. det skånska »bimpel», som förekommer i sammansättningen »tjärbimpel», tjärkanna. — Samma melodi med text förekommer i Bohuslän; där heter det »pimpelen».

46. P O L S K A

efter Dalfors

♩ = 112

47. P O L S K A

efter Dalfors

Första satsen, med sina nio takter, erbjuder i rytmiskt hänseende ett visst intresse. Huruvida låten ursprungligen haft flera än åtta takter kan lämnas därhän, men slutfallet i denna satsen ter sig icke på det regelmässiga sättet med en fjärdedelsnot (eller två åttondelar eller fyra sextondelar) jämte en halvnot, utan satsen avslutas här med en enda ton, en halvnot med paus för taktens återstående tidsvärde. Och det är väl sannolikt, att ett sådant, för dalpolskan ganska främmande slutfall, just tillkommit genom inskjutning av en nionde takt.

48 a. P O L S K A
efter Dalfors

När Timas Hans som skomakarpojke mot slutet av 1850-talet var med sin mästare, Berg Gustaf, på ett ställe i Dalbyn och arbetade, kommo några drängar tågande genom byn, på väg till Söderhamn, där de skulle söka arbete vid ett hamnbygge. I spetsen gick Dalfors, spelande en gånglåt. Honom hade de nämligen tingat att sköta musiken under den långa vandringen. De stannade till vid gården och blevo undfägnade. Dalfors spelade nu en hel rad vackra låtar, däribland denna polska, som Timas Hans snart fick i huvudet. I början spelade Dalfors polskan mera enkelt (se uppteckning a), men efterhand gjorde han den vidlyftigare (se uppteckning b.) —

48 b.

De båda versionerna äro nog så intressanta, särskilt därigenom att de ge en inblick i de gamle spelmännens sätt att smycka ut sina låtar — och i huruledes en polska av åttondelstyp kan förvandlas till sextondelspolska.

49. P O L S K A

efter Berg Gustaf

$\text{♩} = 112$

Fine.

D.C. al Fine.

Första takterna av denna polska påminna om första takterna i en mycket känd, överallt i Sverige spelad polska, som i Skåne förekom under olika benämningar, bland annat »*all världens polska*», »*skräddarepolskan*», »*prinsens polska*», och vilken har samma melodi som den bekanta »*fackeldansen*», enligt traditionen spelad och dansad vid Erik XIV:s kröning. Denna melodi börjar på följande sätt:

50. P O L S K A

efter Dalfors

$\text{♩} = 108$

* Eller:

Dalfors hade kallat denna låt »*Tordyvelspolskan*», efter en gammal spel-
man, som hade öknamnet »*Tordyveln*».

51. POLSKA

efter Dalfors

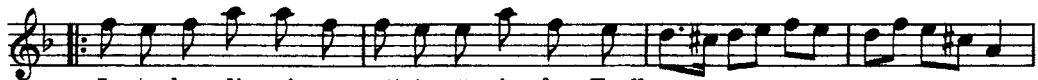
$\text{♩} = 116$

Till denna polska hörde en text, som till melodien anpassades på följande sätt:

Al - la flic - kor di ä' kla - ra som en sol, men en mängd ä' us - la kvin - nor.

In - te kan di spin - na, sät - ta väv i gång. Trall. _____

Sät - ta väv i gång, sät - ta väv i gång, och säl - lan ä' di krä - ken hem - ma.

Huruvida ursprungligen funnits fullständig text även till andra satsen, visste Timas Hans inte.

Till både text och melodi finnes motsvarighet bland annat i Jämtland.

52. POLSKA

efter Dalfors

*Tonerna *a* och *e* i första satsens andra takt samt *f* och *g* i andra satsens fjärde takt togos om växlande. —

**I förstone tog Timas Hans denna taktadel utan prydnadsfigurer, så här:

Även till denna polska hade Timas Hans en text. Den anpassades på följande sätt:

53. POLSKA
av Timas Hans Hansson

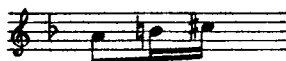
$\text{♩} = 108$

*Timas Hans inledde denna polska med en liten introduktion:

**Eller:

Timas Hans bevistade ett husförhör 1871; som vanligt blev det dans efteråt, och Timas Hans skötte musiken. Gillet varade både länge och väl, fram på nästa dag, och med riklig undfågnad, så att han till sist blev upplagd för att själv göra ihop en polska. Då kom denna låt alldeles av sig själv.

54. P O L S K A
från Alfta, Hälsingland

Timas Hans arbetade under någon tid på åttioalet vid Skönvik (nära Sunds-
vall.) En söndag gick han dit in för att hälsa på en god vän, »som hade öl-
schapp (ölstuga) och kunde spela Donauwellen». Den valsen tyckte nu Timas
Hans särskilt om, och han ville nödvändigt lära sig spela den. Emellertid drog
han också till sist just denna polska, och de närvarande tyckte allmänt att
den ändå »var bra nog mycket finare än både Donauwellen och annan stor-
musik.» —

Denna polska skall enligt Timas Hans' utsago vara mycket gammal.

55. P O L S K A

från Rättvik

♩ = 108

När Timas Hans en gång i sina yngre dagar passerade Rättvik, hörde han en spelman från trakten spela denna polska. —

Utsirningarna i andra satsen äro ganska typiska för Rättviksspelet.

56. POLSKA

från Rättvik, efter Sparf Anders

När Timas Hans år 1871 sammanträffade med en Rättviksspelman, som hette *Sparf Anders*, skulle de tävla i fiolspel, dessa båda, och då spelade Sparf Anders ut denna polska som sin stora trumf emot Timas Hans.

57. P O L S K A
efter »Dal-Jerk», Rättvik

Timas Hans påstod, att denna polskmelodi är en på Rättviksmanér gjord utläggning av melodien till den bekanta Julpolsk-leken »Nu är det jul igen».

58. P O L S K A

från Bollnäs, Hälsingland, kallad »Storpolnskan» eller »Bollnäspolskan»

$\text{♩} = 108$

The musical score is written on eight staves. The first staff is the melody, and the remaining seven staves are the piano accompaniment. The melody is in 2/4 time with a tempo of 108 beats per minute. It features a key signature of one sharp (F#) and a common time signature of 2/4. The melody is marked with fingerings (1, 2, 3, 1, 4) and a repeat sign. The piano accompaniment is written for a grand staff (treble and bass clef) and includes a trill marked 'V.' in the seventh staff.

59. P O L S K A

av Timas Hans

År 1885 arbetade Timas Hans en längre tid vid Skutskär, Gästrikland. Han tog under sommaren ledigt en månads tid, drog neråt Uppland och hade fiolen med sig. På sin vandring hade han en afton i solnedgången nått en skog, och han lade sig att vila där en stund. Över honom i en tall sjöng en trast så ivrigt, att någon sömn blev inte av för Timas Hans, men icke heller var han fullt vaken. När han sedan fortsatte sin vandring, kommo trastens toner alltjämt för honom och till sist, sedan han fått fram sin fiol, formade de sig till denna »polska». —

Timas Hans kallade, som nämnt, sin låt för polska, men — naturligt nog, eftersom den tillkom så sent som 1885 — har den ej undgått att bliva starkt påverkad av mazurkan.

60. V A L S
efter Stor-Mats (»Skifva»)

$\text{♩} = 56$

*Här har säkerligen en takt, motsvarande den sjätte, bortfallit, och satsen har därigenom fått ett udda, således ett i valsen oriktigt antal takter, i detta fall femton.

Valsen, som i sitt ursprungliga skick hade blott de två första satserna, lärde sig Timas Hans redan som gosse. De två sista satserna hade han sedan själv tillagt.

61. POLSKA

från Hälsingland efter »Hultkläppen», en av Hälsinglands märkligaste spelmän

♩ = 108

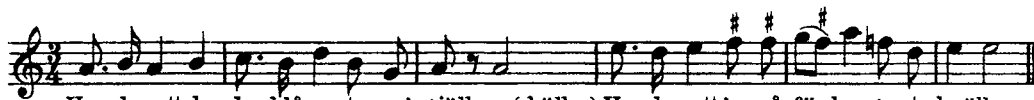

62. P O L S K A

efter Dalfors

Denna underbart vackra gamla låt hörde Timas Hans första gången på ett bröllop i Dalbyn, annandag jul 1855, då *Måg Erik Andersson* gifte sig med en dotter till *Rut Anderses Erik*. Av sina föräldrar hade Timas Hans fått tillåtelse att gå dit som åskådare, och det var visst första gången han såg ett bröllop. Dalfors var spelman vid bröllopet, och när han spelade upp denna polska, sjöng Rut Anderses Erik, svärfadern, följande text till första satsen:

Har du sett den der blå ge-ta me' stjäll-on (skällan). Har du sett 'na, så fös hem 'nate kvällom.

63. P O L S K A

♩ = 152

Denna polska, liksom den nästföljande, hörde Timas Hans, när han var helt liten, sin farbror sjunga.

64. POLSKA

♩ = 132

Se anm. vid nästföregående numret.

65. P O L S K A

efter »Pisten»

Denna låt är en av »Pistens» Orepolskor, men Timas Hans kallade den för »Solleröpolskan» och berättade härom följande. Han var väl en tio, tolv år gammal, då en dag några Solleröbönder, på väg med malmforor till bruket i Ore, passerade hans föräldrahem och stannade till där. »Pisten» var nämligen på besök, och det var hans musik, som lockat. Han spelade då bland annat denna polska, men en av Sollerögubbarna, som ville visa, att också han kunde spela, och som tyckte, att »Pisten» icke hade rätta »dialekten» på den låten, bad få låna fiolen, så skulle han visa, hur polskan skulle spelas. Det fick han. Både »Pisten» och det andra Orefolket logo åt Sollerökarlens spelsätt, men han stod på sig och förklarade, när han slutat, att just så skulle polskan spelas. Hans sätt att spela denna låt hade Timas Hans allt sedan dess haft tydligt och klart i minne.

66. P O L S K A

efter »Schanken»

»Schanken» var öknamnet på en gammal Orespelman (från Furudal), som jämt drog denna polska. — »Han kunde för resten inte just så många fler», tillade Timas Hans.

67. POLSKA

från Hälsingland

♩ = 108

*Andra satsen har 11 takter. Säkerligen har i Timas Hans' version av denna mycket populära Häl-
singepolska blivit på detta ställe utlämnad en takt, motsvarande första satsens första och femte.

Polskan är allmänt känd i Hälsingland, Gästrikland och östra Dalarna, benämnes gemenligen
»Norrallapolskan» och är gängse i ett flertal versioner. Polskans upphovsman skall vara en gammal
spelman från Norralla, vars namn jag dock icke kunnat få någon kännedom om. Ärkebiskop Söder-
blom räknar denna låt som sin favoritpolska.

68. POLSKA

efter »Blinda Palm» från Svärdsjö

♩ = 108

69. M A R S C H

after »Pisten«

$\text{♩} = 84$

70 a. M A R S C H

after Dalfors

$\text{♩} = 84$

Denna marsch spelade Timas Hans i två versioner, den ena med åtta takter i varje sats (uppteckning a) den andra med tio takter i varje sats (uppteckning b), och han erinrade sig ej säkert, vilken versionen Dalfors hade. Själv spelade Timas Hans de olika versionerna allt efter som det föll sig. Utökningen till tio takter sammanhänger med en hos spelmännen i Dalarna ganska vanlig benägenhet att i gånglåtar och brudmarscher stundom draga ut på sista tonen i fjärde och åttonde takterna, eller blott endera, så att en åttataktig sats på detta sätt förlänges, i förra fallet till tio takter, i senare till nio. Somliga spelmän gjorde emellertid icke förlängningen efter något bestämt tidsmätt, utan läto takträkningen, d. v. s. stampningen av takten, avstanna under tiden. Andra spelmän utökade konsekvent med en halvtakt, varigenom således taktindelningen kom i olag, låten i baktakt. —

I den nu föreliggande melodien har Timas Hans ej nöjt sig med att förlänga de ifrågavarande tonerna (*a* i fjärde och *d* i åttonde takten) utan därtill gjort vissa för honom mycket karakteristiska utvikningar, nämligen vid första satsens avslutande:

samt vid andra

satsens fjärde och åttonde (nionde) takter: och

De två sista taktdelarna i första satsens första, andra och tredje samt femte (sjätte), sjätte (sjunde) och sjunde (åttonde) takter togos även såsom rena femnotsfigurer, så här:

71. M A R S C H

efter Dalfors

$\text{♩} = 84$

*De två första taktdelarna i andra satsens fyra första takter framkommo ibland som rena femnotsfigurer, så här:

72. M A R S C H

efter Dalfors

$\text{♩} = 84$

73. M A R S C H
efter Dalfors och Frans Erik

$\text{♩} = 84$

Frans Erik var en gammal Orespelman, som Timas Hans' moder ofta talade om, och vars låtar hon ofta sjöng. Av henne lärde Timas Hans denna marsch. Även Dalfors spelade den.

74. P O L S K A

från Gagnef

I Gagnef, Floda och Mockfjärd benämns dessa polskor kringellåtar (*kringlug-lekar*). Till sin rytmiska byggnad stå de närmare sextondels- än åttondelspolskan.

75. POLSKA

efter Dalfors m. fl.

♩ = 118

*Första satsen spelas fyra gånger.

Sista satsen har nog ursprungligen endast haft sex takter, och utökningen till sju takter är säkerligen åstadkommen genom tillägg av de två sista taktdelarna av näst sista, och den första taktdelen av sista takten. Kombinationen med fyra takter i första och sex i andra satsen är nämligen icke alls ovanlig för de äldre polskorna, och den ifrågasättande utvikningen (d. v. s. Timas Hans' version) är mycket karaktäristisk för hans spel.

76. POLSKA

efter »Flyger Jonas», en gammal Orespelman

♩ = 116

77. POLSKA

efter Simons Per, en Morakarl

♩ = 112

*Eller:

Hins Anders och hans broder Hins Lars, Mora, brukade med förkärlek spela denna polska.

78. P O L S K A
efter Frisk Erik, Mora

♩ = 132

Denna låt är, i likhet med åtskilliga andra »Morapolskor», egentligen en mazurka.

79. V A L S

efter Dalfors $\text{♩} = 48$

Tonerna i denna låt äro urgamla, tydligen mycket äldre än valsmelodierna såsom sådana. Ursprungligen torde låten ha varit endera långdans eller polska, men sedermera, när i början av 1800-talet valsen vunnit insteg här i landet, blivit anpassad till denna dansform — en ingalunda ovanlig företeelse. En motsvarighet till första satsen har upptecknaren påträffat åt Älvdalshållet i form av polska. Låten har valltoner.

80. P O L S K A

efter Jöns Erik Köpman från Boda

♩ = 108

Timas Hans förklarade att denna polska hade »den rätta Orsadialekten».

81. BRUDMARSCH

efter Maklin

A-bas.

Förspel. $\text{♩} = 65$

* Sista takten upprepades ibland flera gånger.

A-bas.

82. POLSKA

När de gamla spelmännen taga upp polskor av denna tonartstyp, och innan man hört mera än början av låten, tror man, att det blir d-dur, men i nästa eller någon av de närmaste takterna kommer ett rent *f* i stället för *f**is*, och nu väntar man sig d-moll, till dess man strax efteråt konstaterar, att något *b* aldrig förekommer, utan i stället *k*, understundom dock sänkt med en kvarts ton eller så där omkring. Det blev således varken dur eller moll. Utsättande av förtecken — blott för att ständigt återställa — vore då meningslöst, och kunde för övrigt bliva vilseledande. Annorlunda blir förhållandet, när tonartstypen ej är så odeciderad som i detta och dylika fall.

83. POLSKA

efter Maklin

A-bas.

♩ = 132

bis

3

4

eller:

Tonartsförhållandena i denna låt äro något oklara. Men just så skulle låten vara, spelade och försäkrade Bleckå.

84. LÅNGDANS

A-bas.

$\text{♩} = 40$

Denna långdans spelade Bleckå i mycket långsamt och släpigt tempo, och med en så egen-
domlig betoning av rytmen, att upptecknaren i början förleddes teckna i fyrafjärdedelstakt. Så
småningom, och liksom ur ett töcken, framträdde dock trefjärdedelstakten allt mer tydlig och
markerad. Vad som i synnerhet bidrog att förvillan en i början, det var att de båda åttondelsnoter,
som bilda sista taktadelarna i den första satsens tre takter — och särskilt den senare åttondelen
— förlängdes till nära nog fjärdedelsnotens tidsvärde.

85. POLSKA

A-bas.

♩ = 120

* Eller:

Detta var en av de första polskorna Bleckå fick lära, när han vid sju års ålder började spela.

86. BRUDMARSCH

A-bas.

♩ = 88

Enligt Bleckås uppgift skulle denna brudmarsch härstamma från Orsa. Den påminner likväl mycket om en brudmarsch, som i olika versioner förekommer bland annat i Mockfjärd (Frisell) och Floda (Tillman).

87. POLSKA

A-bas.

♩ = 116

* Här förekom än *g*, än *giss* eller något mitt emellan *g* och *giss*.

** Eller:

*** Eller:

Denna polska, i all synnerhet dess första sats, påminner mycket om en polska som upptecknaren påträffat i Älvdalen. Närmare hänvisning härom framdeles.

A-bas.

88. POLSKA

♩ = 126

* Denna ton spelades ungefär mitt emellan *h* och *b*.

Även Bleckå hade sin trollpolska. Han kallade nämligen denna låt för »Trullkärrings-låten», och han berättade härom: En midsommar — Bleckå var väl då omkring aderton år gammal — hade han bufört kreatur till ett fäbodställe, som heter Vålåsjön, tre mil norrut i skogarna. På hemvägen därifrån passerade han under natten ett »stiggt» (oländigt) berg, Messingberget, där stigen slingrade sig fram i en djup klyfta. Han gick just och funderade på polskor, fick plötsligt höra underliga toner uppe i berget och kände på sig, att de kommo från något bergtroll. Hos Bleckå formade sig den låt, trollet spelade, till denna polska.

Timas Hans Hansson spelade samma polska, fast i en icke obetydligt avvikande version. Han hade emellertid ej lärt den av bergtroll, utan efter Stor Mats från Östansjö, Ore. (Se nr. 8).

A-bas.

89. POLSKA

$\text{♩} = 120$

Bleckå hade denna polska efter en Moraspelman, vid namn »Mora-Frisken».
Låten verkar emellertid som en genuin Orsapolska.

A - bas.

90. POLSKA

Denna polska — som mycket väl kan vara en Morapolska — hade Bleckå efter någon av »Hinspojarna».

91. POLSKA

Brudpolska

A-bas.

♩ = 132

Enligt gammal sed i Orsa inledde brudparet ensamt bröllopsdansen efter denna polskmelodi. Inga andra dansade förrän denna ritual var fullbordad.

92. POLSKA

A-bas.

* Första satsens två sista takter togos också på detta sätt:

** *e* och *giss* togos här omväxlande.

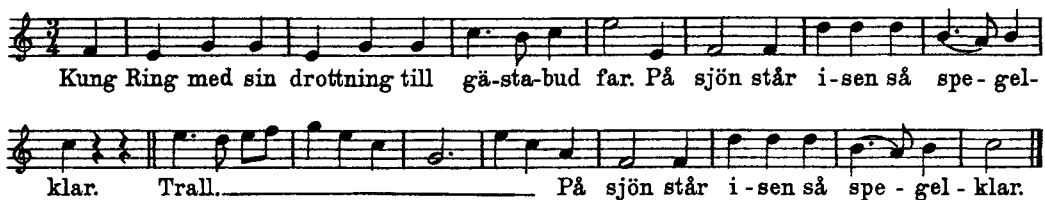
Denna polska förekommer allmänt såväl i Dalarna som annorstädes i Sverige och särskilt i de nordliga landskapen, exempelvis Jämtland. Dess ursprung torde likväl med all sannolikhet vara Dalarna. Härpå tyder denna låts allmänna karaktär både i rytmiskt och melodiskt hänseende. Men någon genuin Orsapolska är det troligen inte. Snarare är man frestad att gissa på Älvdalen. Här, under Bleckås stråke och fingrar, har dock denna polska fått en ganska utpräglad Orsa-dialekt.

93. V A L S

Denna vals spelade Bleckå vid vårt sammanträffande år 1907 med endast de två första satserna. Den tredje satsen har jag sedermera upptecknat efter Gössa Anders' föredragning. Han hade ganska avvikande versioner på de två första satserna, men uppteckningen efter Bleckå har lämnats orubbad.

Valsens två första satser äro i allt väsentligt identiska med en åtminstone så sent som på 1870-talet här i landet allmänt sjungen, troligen i sitt ursprung »komponerad» melodi till Esaias Tegnér's »Isfarten», ur Frithiofs saga. Denna melodi tedde sig på följande sätt:

Huruvida nu det är spelmannen, som här en gång inspirerat kompositören, eller det är tvärtom, kan naturligen icke besvaras på rak arm. Det sistnämnda alternativet är nog i detta fall det sannolikaste, ty som äkta spelmansvals till sitt ursprung klingar låten ej fullt trovärdig; melodien verkar dessutom något vek och sentimental. Men å andra sidan måste medgivas, att om sångmelodien här är den relativt ursprungliga, så har utvecklingen till dansmelodi försiggått på ett spelmansmässigt sätt. Man lägger särskilt märke till de härutinnan så karaktäristiska rytmiska rörelserna i första satsen. Och det $\frac{3}{4}$ som i andra satsens fjärde och fjortonde takter skall svara mot $\frac{2}{4}$ i satsens andra och tolfte takter, verkar utomordentligt typiskt. Huruvida den tredje satsen blivit färdig samtidigt med valsen i övrigt, kan icke heller bestämt sägas; mycket talar för att det skett senare.

Så värst gammal är denna låt i varje fall icke, även om man bortser från den tredje satsen. Att lokalisera låtens ursprung till Orsa, eller överhuvud till Dalarna, därtill finnes ingen grundad anledning. Men nog finnes åtskilligt som talar för att andra satsens nyssomtalade, typiska $\frac{3}{4}$ i här föreliggande version tillkommit i Orsa eller trakterna däromkring.

94. V A L S

På 1870-talet sjöngs allmänt här i landet en visa, ur skillingstrycket, till denna melodi, vilken lika litet som den nästföregående lämnar några hållpunkter för ursprungets lokalisering. Melodien, som icke saknar det för 70-talet så typiskt sentimentala inslaget, har tydligen tillkommit på en tid då gammalvalsens börjat bliva på upphällning.

95. POLSKA

A-bas.

Denna låt, som av Bleckå uppgavs vara en mycket gammal Orsapolska, lämnar exempel på ett av de särdrag, som omtalats i inledningen till Bleckås repertoar, och som även kan påträffas annorstädes i övre Dalarna och i Västerdalarna, nämligen att vissa toner med särskilt eftertryck framhävas och liksom brytas ut ur sin ram. I detta fall rör det sig om den i andra satsens fjärde takt förekommande triolen, vilken bildar de två sista taktdelarna, men vars tidsvärde, lika fördelat på de tre noterna, bör — om föredraget skall vara fullt stilenligt — förlängas till ungefär en hel takt. (Jmfr nr. 96 och III).

A-bas.

96. POLSKA

♩ = 120

Gössa Anders spelar samma polska i annan tonart, den första satsen dessutom i så avvikande version att någon identifiering knappast är möjlig. (Se nr. 98). Bleckås tonart torde vara den ursprungligaste. Motsvarighet till första satsen enligt Bleckås version påträffas annorstädes i Dalarna. Polskan i sin helhet är dock säkerligen att anse som en veritabel Orsapolska. (Se i övrigt anm. vid nästföreg. nr. 95).

97. POLSKA

Andra satsen igenkännes i en ganska allmän polska.

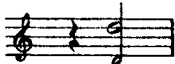
98. POLSKA

* Efter första satsens åttonde (sista) takt insköts vanligen följande takt, vilken kunde upprepas ett par tre gånger:

och ibland tedde sig så här:

** Efter andra satsens fjärde takt insköts understundom följande takt, ibland upprepad flera gånger:

*** Efter andra satsens åttonde (sista) takt insköts vanligen följande takt, upprepad flera gånger:

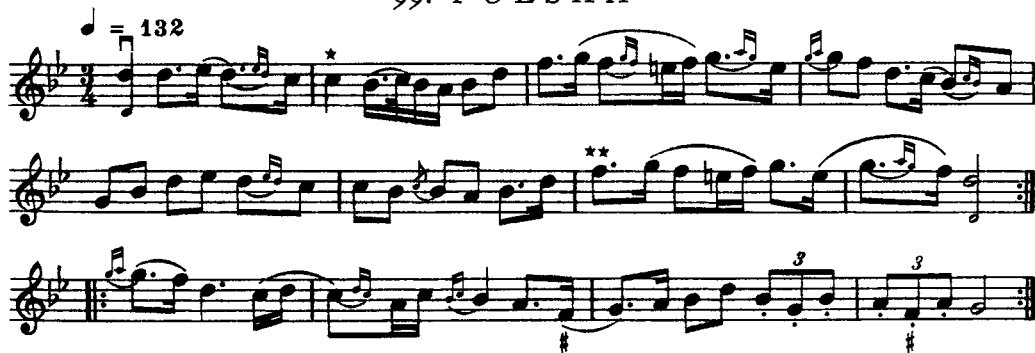

eller:

Denna polska har Gössa Anders lärt av sin fader, i det följande benämnd Gössa Anders Andersson d. ä. (Se i övrigt anm. vid n:r 96.)

99. P O L S K A

* Andra och sjätte takterna i första satsen spelades ibland så:

** Första satsens två sista takter togos ibland så här:

Denna polska har Gössa Anders efter en bonde i Orsa, som heter *Bergman*, vilken plägar sjunga denna låt med särskild förkärlek.

100. P O L S K A
kallad »Karl Olofs polska»

A - bas.

Gössa Anders har polskan efter sin fader.

100. P O L S K A
kallad »Karl Olofs polska»

A - bas.

Gössa Anders har polskan efter sin fader.

A - bas.

101 a. P O L S K A

Denna version — efter en soldat *Bäck* från Holen, Orsa — upptecknades vid första sammanträffandet med Gössa Anders år 1907. Den efterföljande versionen (b), upptecknad vid senare sammanträffandet, har Gössa Anders efter en gammal Orsakarl vid namn *Bränd Jon Larsson*, som sjungit låten för Gössa Anders och som i sin ordning hade lärt den av *Pellar Anna* från Mickelvål, syster till en framstående gammal spelman vid namn *Pellar Hans*. Även Pellar Anna hade sjungit, ej spelat, låten.

101 *b*

$\text{♩} = 132$

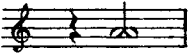

102 a. POLSKA

A-bas.

♩ = 144

* Andra satsens femte takt spelas två eller flera gånger, allt som det faller sig, och tages stundom så här eller så här:

A-bas.

♩ = 144

Första versionen (a), upptecknad år 1907, hade Gössa Anders efter Bleckå; andra versionen (b), upptecknad 1921, hade Gössa Anders efter Jämt Olle. Denne Jämt Olle, vars riktiga namn är Jämt Olof Ersson, är född 1873 och son till Jämt Erik, gammal fiolspelman från Orsa.

103. P O L S K A

efter Bleckå

A-bas.

♩ = 132

Vid upptecknandet (1907) anmärkte Gössa Anders, att emellan andra satsens fjärde och femte takter fattades en takt, som han icke kunnat taga reda på. Vid vårt sammanträffande 1921 hade han emellertid fått saken upklarad, tack vare Bränd Jon, som sjungit polskan för honom. Genom denna rekonstruktion har andra satsen fått följande, tydligen rätta lydelse:

A-bas.

$\text{♩} = 120$

104 a. POLSKA

efter Gössa Anders Andersson d. ä.

En härlig gammal polska, någonting alldeles för sig, utan likhet med eller påminnelse om annan av upptecknaren känd låt. Särskilt Bleckås genom Gössa Anders helt visst fullt troget återgivna tolkning förlämnar polskan en underbart gripande, manligt ädel, allvarstygnd stämning.

A-bas.

♩ = 108

104 b
after Bleckå

The musical score is written for a single melodic line in 2/4 time. It begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a tempo marking of 108 quarter notes per minute. The first staff contains the initial melody, marked with 'rit.' (ritardando). The second staff continues the melody and includes two endings: a first ending that leads back to an earlier section, and a second ending that concludes the piece. The third and fourth staves feature dynamic markings of 'sf' (sforzando) and 'acc.' (accento), indicating a change in the character of the music. The score ends with a double bar line and repeat dots.

Versionen a (Gössa Anders d. ä:s) upptecknades 1907; versionen b (Bleckås) 1921.

105. P O L S K A

A-bas.

efter Gössa Anders Andersson d. ä. och Bleckå

♩ = 126

Denna polskas första sats företer vissa likheter med en Orepolska, nämligen n:r 8 hos Timas Hans. Det är dock endast i första satsen av 'Timas' polska man finner släktskapen; i övrigt äro de så vitt skilda, både vad byggnad och melodi beträffar, att de säkerligen kunna betecknas som två fullt självständiga polskor. (O. A.)

106 a. POLSKA

A-bas.

efter Gössa Anders Andersson d. ä.

$\text{♩} = 138$

The musical score is written for a single melodic line on a treble clef staff. It is in G major (one sharp) and 3/4 time. The tempo is marked as 138 beats per minute. The piece consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The tempo marking $\text{♩} = 138$ is placed above the first measure. The second staff contains a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The third staff begins with a repeat sign and contains several measures with accents. The fourth staff also contains a first ending bracket labeled '1.' and a second ending bracket labeled '2.'. The music is characterized by eighth and sixteenth notes, often beamed together, and includes various ornaments and slurs.

106 b

efter Jämt Olle

A-bas.

Versionen a upptecknad 1907; versionen b 1921.

107. V A L S

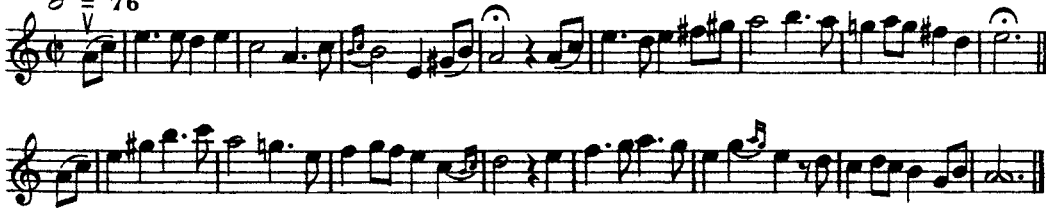
*efter en Orekarl vid namn Erik Sevelin**A-bas.* $\text{♩} = 56$

Denna vals, som knappast kan anses som en fullt genuin folkmelodi, är närmast att hänföra till en mera modern valstyp, den s. k. Wienervalsen.

108. VISMELODI

A-bas.

$\text{♩} = 76$

Härmed en av de många varierande melodierna till den bekanta Amerikavisan »Vi sålde våra hemman». Se n:o 270.

109. MARSCHLÄT

A-bas.

$\text{♩} = 88$

110. GAMMAL VISA

»Och Mikaelidagen»

A - bas.

$\text{♩} = 84$

Och Mi - ka - e - li - da - - gen, som fal - ler in i
år, tän - ker jag mig att fa - ra här - i - från.

Anders Zorn sjöng denna melodi — sådan den vanligen sjöngs i Mora — på följande sätt:

III. POLSKA

efter Bleckå

A-bas.

$\text{♩} = 182$

käckt, resolut

* Se anm. till n:r 95.

Taktindelningen i första satsen av denna polska synes ge stöd åt det antagandet, att denna sats vid uppteckningen noterats — eller spelats — på ett felaktigt sätt: d. v. s. den inledande sextondelsfiguren — som nu utfyller första fjärdedelen i takten — borde rätteligen vara upptakt eller ock förkortas till en förslagsfigur. På detta sätt skulle satsen få denna för polskan ur rytmisk synpunkt mera typiska byggnad:

* Eller

Gössa Anders försäkrade dock, att den av honom spelade versionen vore den riktiga, och polskan har därför publicerats i överensstämmelse med det sätt, varpå den av honom framförts.

(O. A.)

112. ORSA BRUDMARSCH

efter Bleckå

A-bas.

$\text{♩} = 76$

* I första satsens tredje takt tedde sig första taktdelen stundom som en ren sexnotsfigur, så här:

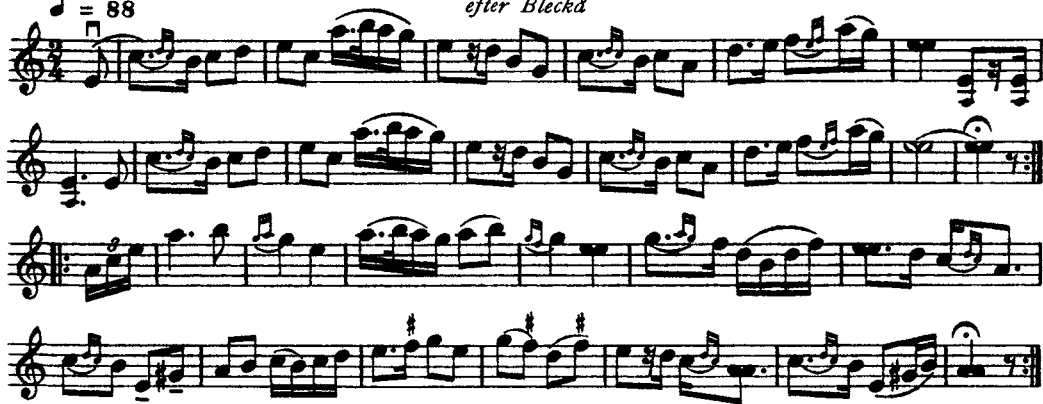

A-bas.

 = 88

113. BRÖLLOPSMARSCH

efter Bleckå

A - bas.

♩ = 138

114. POLSKA

efter Gubb Anders Olsson, Orsa

acc.

1. 2.

Fine.

1. 2.

D. C. al Fine.

* Genom ökning av tempot i fjärde taktens två sista taktdelar bereddes möjlighet att giva den förslagsnot, som inleder femte takten, ett i ungefär motsvarande grad ökat tidsvärde.

115. VALS

efter Gössa Anders Andersson d. ä.

För fiol och altfiol.

Stämmn.

$\text{♩} = 56$

The musical score is written for Violin and Viola. It begins with a treble staff and a bass staff. The key signature has two flats (B-flat major). The time signature is 3/4. The tempo is marked as 56 beats per minute. The score is divided into five systems. The first system shows the beginning of the piece. The second system includes first and second endings. The third system continues the melody with various ornaments. The fourth system features more complex rhythmic patterns. The fifth system concludes with first and second endings.

Altfiolstämmen till denna vals, spelad av Jämt Olle, upptecknades sommaren 1921. Valsen är noterad med hänsyn till omställningen. (O. A.)

116. G Å N G L Å T

efter Bleckå

A-bas.

$\text{♩} = 88$

* Tonerna *h* och *e* togos här omväxlande.

117 a. POLSKA
efter Jämt Olle och Gubb Anders

Stämn. ♩ = 144

The musical score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked as 144 beats per minute. The first staff is labeled 'Stämn.' and includes a tempo marking '♩ = 144'. The melody is written in 3/4 time. The first staff ends with a double bar line. The second staff continues the melody. The third staff has a 'bis' marking above a bracketed section. The fourth staff also has a 'bis' marking above a bracketed section. The score ends with a double bar line.

I uppteckningen b härnadan noteras samma melodi för fiol med särskild hänsyn till omstämningen.

II7 b

Stämn.

$\text{♩} = 144$

Musical score for Stämn. in 3/4 time, tempo 144. The score consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The music is written in 3/4 time. The second staff continues the melody. The third staff features a repeat sign and a "bis" marking above a phrase. The fourth staff concludes the piece with a final cadence.

118. ORSA BRUDPOLSKA

efter Ryttar Lars Andersson, Oljons, Orsa

Ryttar Lars Andersson har sjungit låten för Gössa Anders.

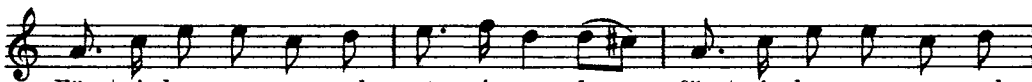
Första dansen i bröllopet dansades av brudparet ensamt och kallades för danslåt. Denna polska var fördanslåt i Orsa (jämför n:r 91). Till melodien hörde text, som sjöngs sålunda:

Ack, om jag ha-de mig en gäst-bu's flic-ka till att dan-sa med

Så skull' jag dan-sa så de skull'skram-la i al-la ro-lighetens stunder:

Först i kam-ma-ren och se'n i sa-len, först i kam-ma-ren och

se'n i sa-len, och sist med bru-den på val-len.

119. POLSKA

efter Bleckå

A-bas.

$\text{♩} = 132$

The musical score is written for a single staff in A-bas. It begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The time signature is 3/4. The tempo is indicated as 132 beats per minute. The music consists of five staves. The first staff contains the beginning of the piece, followed by the second and third staves. The fourth staff contains a first ending marked '1.' and a second ending marked '2.'. The fifth staff contains the final measures of the piece, ending with a double bar line. The music features various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are also some accidentals, such as a sharp sign on the second staff.

Polskan har vallåstoner.

120. POLSKA

efter Gössa Anders Andersson d. ä.

A-bas.

$\text{♩} = 112$

Gössa Anders Andersson d. ä. har lärt denna polska av sin farmor.

121. POLSKA

efter Jämt Olle

A-bas.

♩ = 132

Jämt Olle har lärt polskan av sin fader Jämt Erik.

122. V A L S

efter Jämt Olle

A - bas.

♩. = 60

* I första satsen fattas en takt och i andra satsen två takter.

Jämt Olle har lärt valsen av *Erik Sevelin*, Ore.

123. G Å N G L Å T

efter Jämt Olle

A - bas.

♩ = 84

II. V

* Andra satsens femte och elfte takter, sista taktdelarna, tedde sig stundom så här:

** Eller understundom:

*** Eller ibland:

Jämt Olle har låten efter sin fader.

124. GÅNGLÅT

efter soldaten Bäck från Holen, Orsa

A-bas.

$\text{♩} = 88$

* Tedde sig ibland så här:

** I stället för andra satsens sista takt kom sista gången följande *avslutning*:

125. POLSKA

efter Jämt Olle

A - bas.

* Gössa Anders tager i regel *e* med fjärde fingret på *a*-strängen. Så ock *a* och *d* på respektive *d*- och *g*-strängarna, varvid tonen ofta blir en nyans lägre än på lös sträng.

** Egentligen:

Jämt Olle har polskan efter sin fader.

126. POLSKA

efter Jämt Olle

A-bas.

♩ = 132

* De två sista taktdelarna i dessa takter bildade stundom en triol, och deras tidsvärde ökades till ungefär en hel takt:

127. POLSKA

A-bas.

efter Gössa Anders Andersson d. ä.

♩ = 120

128. POLSKA

efter Erik Bäckman, Orsa

A - bas.

♩ = 116

The musical score is written for a single melodic line in A-bas (3/4 time). It consists of three staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It contains a series of eighth and sixteenth notes, including triplets and first/second endings. The second staff continues the melody with a 'bis' section, marked with a horizontal line and the word 'bis'. The third staff concludes the piece with further melodic development and first/second endings. The tempo is indicated as 116 beats per minute.

Denna polska förekommer, om än i mycket avvikande versioner, även i Rättvik och Västerdalarna. Den ovanstående gör emellertid intryck av att vara en genuin Orsapolska.

129. P O L S K A

efter Bleckå

A - b a s.

♩ = 132

Andra satsens 1:sta, 2:dra och 4:de takter spelades ibland på samma sätt, som förut påpekats vid n:r 95 m. fl.

Polskans båda satser ha vardera 9 takter. (O. A.)

130. VALLÅT

Gössa Anders har fått denna vallåt av komminister Hambræus i Orsa, som i sin ordning fått den från Älvdalen.

131. VALLÅT

efter Karns Hans Hansson, Orsa, som sjungit den

♩ = 60

Var är mi - na kor, var - för är ni bor - ta så län - ge?

Kum 'i, kum 'i, kum 'i nu, kum 'i, kum 'i al - li - ho - pa.

Kum 'i, kum 'i, kum 'i nu, nu så är det snart kväl - ler.

Gössa Anders trodde, att den kommit från Rättvik genom Rättvikskullor, som gått vall i Orsaskogarna. Blåstes på kohorn.

132. POLSKA

kallad Storpolskan, efter Bleckå

A bas

♩ = 132

The main musical score consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. It features a series of eighth and sixteenth notes, with a first ending bracketed and marked '1.' and a second ending marked '2.'. The second staff continues the melody with similar rhythmic patterns. The third staff includes a repeat sign and a key signature change to two sharps (F# and C#). The fourth staff shows a 4/4 time signature change. The fifth staff features a key signature change to one sharp (F#) and includes dynamic markings of *sf sf sf* and a *rit.* (ritardando) marking. The sixth staff continues the melody with various rhythmic values. The seventh staff concludes the piece with a final cadence.

* Eller:

An alternative musical notation for the piece, starting with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It features a series of eighth and sixteenth notes, with a *rit.* (ritardando) marking followed by an *acc.* (accelerando) marking.

133. POLSKA

efter Gössa Anders Andersson d. ä.

♩ = 126

134. V A L S

efter Gössa Anders Andersson d. ä.

♩. = 60

Gubben:

Gumman:

Gubben:

1. 2.

FINAL.
Gubben:

Valsen är en duett mellan en trollgubbe och en trollkäring, som stodo var på sitt berg. Gössa Anders Andersson d. ä. hade lärt den av sin farmor.

Ursprungligen har nog valsens varit en sångmelodi och tätt sig på ett betydligt enklare sätt, men sedermera, då den spelats till dans, omformats och utbroderats av spelmanen på det sätt, vari den här framträder. Första satsens fjortonde och adertonde, likaså andra satsens sjätte och fjortonde takter utgöra ett typiskt prov på tillvägagångssättet härvidlag. (O. A.)

135. G Å N G L Å T

efter Gössa Anders Andersson d. ä.

$\text{♩} = 88$

Fine.

D. S. al Fine.

Andra satsen har sju takter, tredje endast sex. Den sista satsen får anses som fragmentarisk. Slutet av denna sats är egentligen ett upprepande av första satsens sista del, men den har blivit fel betonad och sålunda kommit i baktakt. Troligen har redan i början av satsen uteglömts en fjärdedel eller i varje fall en halv takt, vilken, om den medtagits, skulle bringat satsen i överensstämmelse med första satsens senare hälft. Restituerad skulle den då te sig på följande sätt:

(O. A.)

136. P O L S K A
efter Gössa Anders Andersson d. ä.

137. P O L S K A

♩ = 144

Jmfr. Jössehäradspskan.

138. PSALMMELODI

efter Gössa Anders' moder

Denna psalmmelodi sjöngs till texten: »Ack visste du, som ännu vandrar fjärran» etc. ur »Pilgrimssånger» n:r 4.

139. PSALM MELODI

efter Gössa Anders' moder

Sjöngs till texten: »Jag nu den pärlan funnit har» etc. (Pilgrimssånger n:o 75).

140. PSALMMELODI

efter Gössa Anders' moder

Långsamt.

Sjöngs till texten: »Vår bibel, vår bibel, vårt stöd och vårt ljus» etc. (Pilgrimssånger n:o 144).

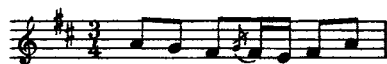
141. MARSCH

efter Hins Anders

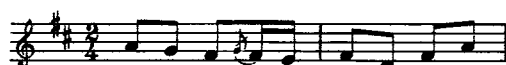
Stämn. $\text{♩} = 92$

Marschen är här framlagd i det skick, vari den för upptecknaren spelats av Gössa Anders och Jämt Olle. Man lägger märke till den utökning från $\frac{3}{4}$ till $\frac{3}{4}$ takt, som på vissa ställen förekommer. I slutet av första satsen beror denna utökning på, att sista tonen svällt ut från en fjärdedels till två fjärdedels tidsvärde. Detta sätt att förlänga vissa toner är ganska vanligt, icke minst i Ors-trakten. Då det gäller polskan, sker denna utökning ibland med en eller flera takter, antingen i mitten av satsen eller ock i slutet av densamma. (Se t. ex. nr. 102.) I sista satsen däremot är det ej en utökning från $\frac{3}{4}$ till $\frac{3}{4}$, utan här föreligger i stället en sammandragning av två takter med

vardera $\frac{3}{4}$ takt till en $\frac{3}{4}$ takt. Sjunde takten i denna sats

skulle rätteligen se ut så här:

och elfte takten

så här:

Sista satsen får på detta sätt sexton i stället för fjorton takter.

Denna marsch spelades med förkärlek av Hins Anders, vars rätta namn var *Frost Anders Ersson*, Östnor, en berömd spelman, till vilken vi senare återkomma. Första satsen spelades dock av honom på ett något avvikande sätt. Se nr. 197.

142. ÅLTOMTABROMARSCHEN

efter Hjort Anders Olsson

Stämn.

♩ = 96

The musical score is written for piano and includes a vocal line (Stämn.) and a piano accompaniment. The key signature is D major (two sharps) and the time signature is 2/4. The tempo is marked as ♩ = 96. The score is divided into six systems, each with a vocal line and a piano accompaniment. The piano accompaniment includes triplets and a 4-measure rest in the first system. The vocal line includes a 4-measure rest in the first system and a 3-measure rest in the second system. The score concludes with a double bar line and a repeat sign.

Marschen spelades för upptecknaren av Gössa Anders och Jämt Olle. Den är komponerad av Hjort Anders.

143. V A L S
efter Bleckå

$\text{♩} = 72$

Fine. *D. C. al Fine.*

* De flesta spelmän i Orsatrakten, som spela denna vals, avsluta den här, upplyser Gössa Anders.

144. G Å N G L Å T

kallad »Herrarbetslåten»

Denna melodi spelades, enligt Gössa Anders, då ungdomarna varit på ute-
arbete eller »förtjänst».

Melodien förekommer även i Älvdalen.

A - bas.

145. V A L S

$\text{♩} = 60$

Valsen är tämligen allmän och spelas överallt i landet.

146. V A L S
efter Jämt Olle

$\text{♩} = 60$

En broder till Jämt Olle spelade mycket denna vals.

Valsen är spridd i andra delar av landet. De två första satserna, något olika, äro upptecknade och publicerade i »Folkmusik i Västergötland», S. Landtmansson. (O. A.)

147 POLSKA

efter Jämt Olle

$\text{♩} = 152$

The main musical score consists of four staves of music in 3/4 time. The first staff begins with a tempo marking of a quarter note equal to 152. The music features a variety of rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. The second staff includes dynamic markings of *sf* (sforzando) and a repeat sign. The third and fourth staves contain triplet markings (indicated by a '3' over a bracket) and conclude with a double bar line.

* Eller:

An alternative musical notation, labeled with an asterisk and the word 'Eller' (or), is provided below the main score. It consists of a single staff showing a short melodic phrase with a triplet marking (indicated by a '3' over a bracket).

149. VALLÅT

♩ = 60

150. VALLÅT

A bas.

151. LÅNGDANS

♩ = 44

♩ = 126

De två första takterna bilda introduktionen och spelas mycket långsamt. Under första takten bugade sig det dansande paret mot varandra, vände sig därefter om, och upprepade sin bugning mot sin vis à vis under andra takten. Därefter började den egentliga dansen. (Se nr. 20)

152 a. BODA BRUDMARSCH

Marschen har Gubb Olof lärt av en spelman, *O. Got*, från Boda.

152 b

Stämn.

Marschen är här noterad med hänsyn till omstämningen.

153. P O L S K A

♩ = 152

Karns Hans har lärt polskan på 1860-talet av Åker Jon Jonsson från Gulleråsen, Boda.

154. POLSKA

Gammal Orsaldit

$\text{♩} = 144$

* Egentligen:

Polskan har Karns Hans efter *Lorens Anders Andersson* från Orsa.

155. POLSKA

♩ = 138

Även denna låt har Karns Hans lärt av Lorens Anders Andersson.

156. VALLÅT

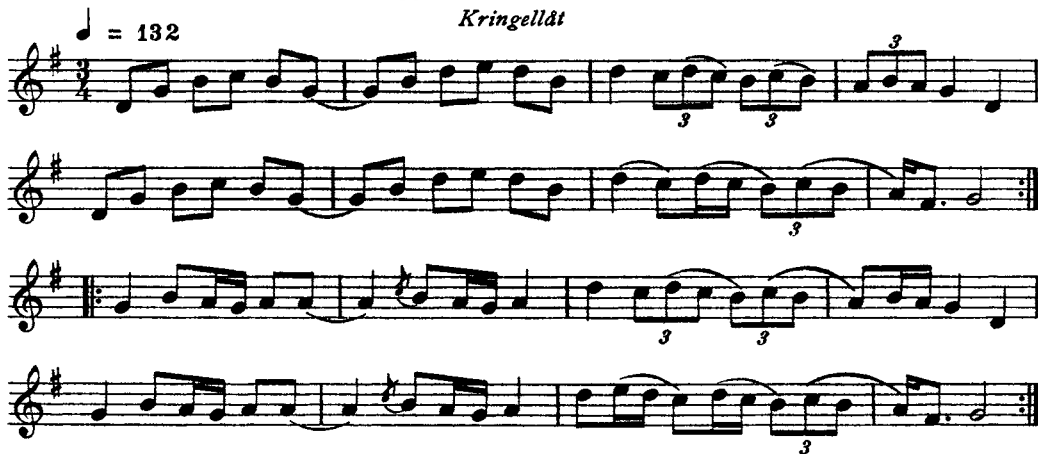
från Boda

♩ = 56

Hampers Kerstin Jonsdotter från Boda blåste denna vallåt i horn för
Karns Hans.

157. P O L S K A

Kringellåt

Polskan har Karns Hans lärt omkring 1860 av spelmannen och soldaten *Rapp* från Viborg. Rapp spelade ofta polskan, då de voro uppe i fäbodarna.

158. P O L S K A

Denna polska lärde Karns Hans på 1860-talet av *Jannisa Per Hansson* från Lunden, Orsa.

Karns Hans berättade, att då det varit dans på söndagsnatten och började lida mot morgonen, brukade denna polska spelas och kallades därför för *Måndagslåten*.

159. POLSKA

♩ = 138

En gammal soldat vid namn *Sten* brukade spela denna polska, »då han fått några supar».

160. L Å N G D A N S

efter Kings Olof Andersson

Söndagsaftnarna plägade Zorn ställa till dans i Gopshus, vartill ungdomen i trakten inbjöds. Vid dessa tillfällen, som voro mycket efterlängtrade, skulle det gamla gästabudsprogrammet följas. Kings Selma, som jämte andra spel-
män utförde musiken, spelade då denna långdans. (O. A.)

161. POLSKA

162. POLSKTRALL

Brännvinslåt

♩ = 160

Få, få, få, få, få mi li-te upp-i ko-sa. Jen gång å jen gång å

jen gång å jen gång till. Trall....

På gästabudet spelades denna melodi av spelmanen; gästerna sjöngo; under tiden bars en »kosa» med brännvin omkring, varmed gästerna undfägnades.

(O. A.)

163. BRUDMARSCH

efter Kings Olof Andersson

♩ = 84

The musical score consists of five staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. A tempo marking of 84 beats per minute is indicated. The melody starts with a quarter rest followed by a series of eighth and sixteenth notes. The second staff continues the melody with a repeat sign and a first ending. The third staff continues the melody with a repeat sign and a first ending. The fourth staff continues the melody with a repeat sign and a first ending. The fifth staff continues the melody with a repeat sign and a first ending. The piece concludes with a 'Fine.' marking and a 'Sal Fine.' marking.

Spelades vid hemkomsten från kyrkan.

164. P O L S K A

♩ = 120

Fine.

bis

*Upprepning ad lib.,
sedan D.C. al Fine.*

Polskan finnes i flera varianter i Mora och trakten däromkring. Se t. ex. n:r 180, första satsen, och n:r 205. (O. A.)

165. P O L S K A

♩ = 126

Å jag fat - ti - ge lapp - man Som bor långt upp i Lapp - land.

Och e - mel - lan berg och ste - nar Fö - der jag mi - na re - nar.

The first system of the musical score is written on two staves. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is 2/4. The tempo is marked as ♩ = 126. The melody is written on the upper staff, and the lyrics are placed below it. The lower staff contains a bass line. The first line of music ends with a double bar line and repeat dots. The second line of music also ends with a double bar line and repeat dots.

Vid ett senare besök, 1921, spelade Tåpp Erik polskan på följande sätt (O. A.):

The second system of the musical score is written on two staves. It continues the melody from the first system. The key signature remains two sharps (F# and C#), and the time signature is 2/4. The melody is written on the upper staff, and the lower staff contains a bass line. The system ends with a double bar line and repeat dots.

Denna polska förekommer i olika versioner litet varstades i Dalarna och även i andra trakter av landet. Vid Gesundatävlingen (1906) kunde man gång på gång identifiera den, t. o. m. bland de melodier, som föredrogos på vallhorn. Se t. ex. Nöstmö Hallvar Hallvardsson. — Tåpp Erik spelade, som synes, polskan i ren dur. Vanligen får man höra den i en tonart, som vacklar emellan moll och dur. Gamle Troskari Erik Persson, Malung, spelade den emellertid i moll, och denna version, även i övrigt synnerligen förnäm och intressant, är utan tvekl, vad tornarten angår, den ursprungligaste av denna låts olika uppenbarelsformer. — Att Tåpp Erik, som ju tillhörde en yngre generation, och hos vilken gammallåten med dess säregna tongångar höll på att undanträngas av den nyare tidens musik, skulle spela polska i dur, är förklarligt nog.

Texten till denna melodi sade sig Tåpp Erik ha i sin ungdom hört sjungas av en lappman, som en vinterafton kommit till Tåpp Eriks föräldrahem och bett om härbärge.

* Första satsens avslutning gjordes ibland så här:

** Andra satsens båda första takter kunna, förklarade Täpp Erik, också tagas på detta sätt:

Täpp Erik spelade denna polska med någon dragning åt dur. Han grep nämligen stundom i stället för *f* en ton liggande emellan *f* och *f*ss. Detta skedde i första satsens andra och tredje takter. Även *b* i första satsens första takt blev ibland något oklart, med dragning åt *k*. För säkerhets skull bad jag, som vanligt i dylika situationer, Täpp Erik sjunga låten, men därmed vanns ingen klarhet, ty han sjöng ibland med och ibland utan dragning åt dur. —

Det torde dock ej lida något tvivel, att anmärkta egenheter icke ursprungligen tillhöra denna låt, vilken alltså rätterligen har ren molltonart, såsom uppteckningen anger. Jag har med det sagda allenast velat lämna ett exempel på de otaliga fall, då en låt håller på att undergå förvanskning från moll till dur. —

Till denna polska hörde text, som anpassades på följande sätt:

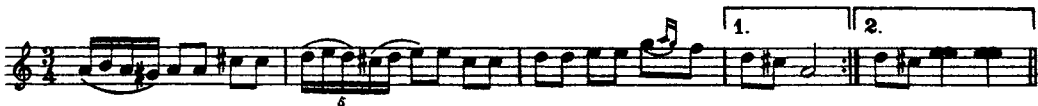

167. POLSKA

♩ = 108

Första satsen spelade Tjäpp Erik även så:

* Eller

168. BRÄNNVINSLÅT

Långsamt. ♩ = 112

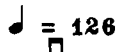
Låten förekommer i Dalarna i många versioner. Jmfr. t. ex. Hins Anders n:r 182.

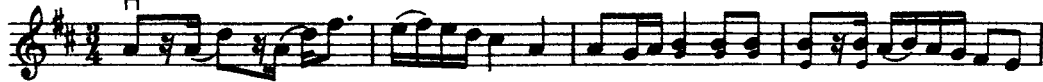
Vid ett senare besök, 1921, spelade Täpp Erik polskan på ett ganska avvikande sätt (O. A.):

* Vid dessa ställen upplyste Täpp Erik att: »det ska vara djupt, se».

169. P O L S K A

 = 126

170. LÅNGDANS

$\text{♩} = 132$

* Eller:

** Eller:

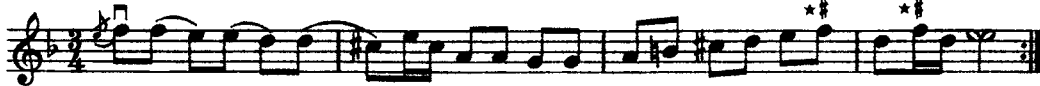
*** Ibland togs *ciss*, ibland *a*.

171. POLSKA

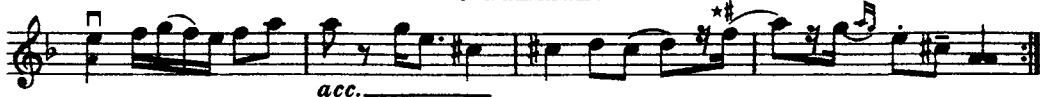
»Orbergs Kirstis polska»

♩ = 126

I. Forskarlen:

II. Gumman:

III. Hennes dotter:

* Jmfr. anm. vid n:r 166.

Täpp Erik uppger, att denna polska skulle härstamma från Rättviks finnmark. Han kallade den för »Orbergs Kirstis polska» — trollkäringens i Orberget.

Om polskans tillkomst meddelade Täpp Erik denna sägen: En vallgumma borta vid Dådran — eller möjligen trollkäringen själv — hade en dotter, som var mycket vacker och som Forskarlen (Näcken) fått ett gott öga till. Han uppenbarade sig för dem och framförde sitt friarärende uppe vid en fors, i ett från Rättviks finnmark kommande tillflöde till Dådran. De enades alla tre om, att resultatet av en låttävlan dem emellan finge bli det för saken avgörande, och »satte upp» att tillsammans göra en polska, till vilken de skulle bidra med var sin sats. Kunde Forskarlen göra sin sats vackrare än någon av de båda andras, skulle flickan bli hans, annars icke. Först drog alltså Forskarlen i väg med sin sats, så gumman, och sist flickan. Forskarlen erkände sig besegrad, ty flickan hade med sitt inlägg liksom gjort slag i saken.

♩ = 92

172. BRUDMARSCH

* Ibland varierades denna takt så här:

** Eller:

Marschen har Täpp Erik lärt av en spelman — *Stikå Olle* — vars moder ofta sjöng denna melodi. Stikå Olle hade själv gjort sin fiol, då han ej haft råd att köpa någon.

(O. A.)

173. V A L S

$\text{♩} = 63$

Eller:

Första satsen har tolv takter, andra satsen femton.

174. GÅNGLÅT

efter Stikå Olle

Version av melodien till den i Dalarna allmänt förekommande visan: »Och Mikaelidagen». Jmfr. n:r 110. — *Fiss* i st. för *f* i andra satsens första, fjärde och femte takter är säkerligen ett utslag av den vanliga förvanskningen utav moll till dur.

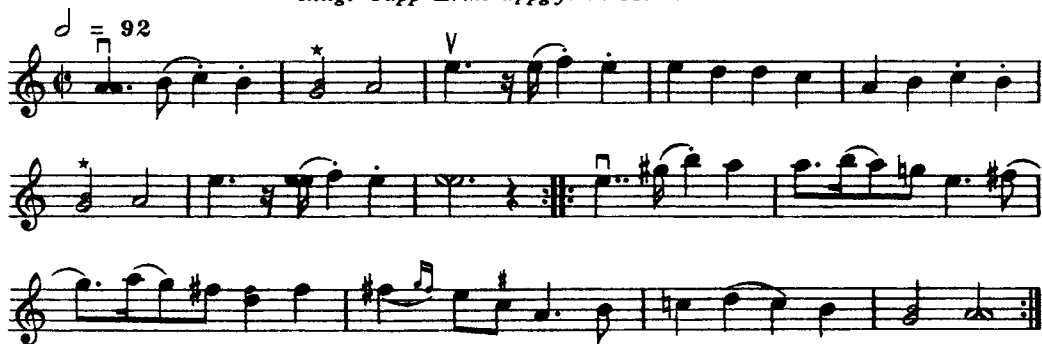
175. POLSKA

♩ = 138

176. GAMMAL MARSCH

enligt Tåpp Eriks uppgift en Moramarsch

* *g* är här huvudton. —

Man jämföre med denna gånglåt följande gamla visa, som jag påträffat i Skåne och Småland. Visan skildrar, hurusom Hin skulle taga tjänst hos bonden.

Och bon-den gick till sko-gen Tre da-gar fö-re jul, ja, ja. Och

bonden gick till sko-gen Tre da-gar fö-re jul. Då sto-do där en

tjän-ste-dräng Han satt och borra hjul. Trall....

177. POLSKA

$\text{♩} = 144$

* Ibland spelades i stället så här:

I det skick, vari denna låt spelades, är den behäftad med vissa oegentligheter, nämligen udda taktantal i två satser. I första satsen, med sina nio takter, torde sålunda fjärde och femte takterna rätteligen utgöra endast en takt tillhoppa; och fjärde (sista) satsen, med sina femton takter, har säkerligen tappat bort en takt efter den sjätte.

Låten — som benämndes polska, men som har fullt utpräglad mazurkatyp — skall enligt Tapp Eriks uppgift vara diktad av Hins Lars från Östnor, den namnkunnige gamle Moraspelmannen, och det är av denna anledning, som den medtagits här.

178. POLSKA

♩ = 138

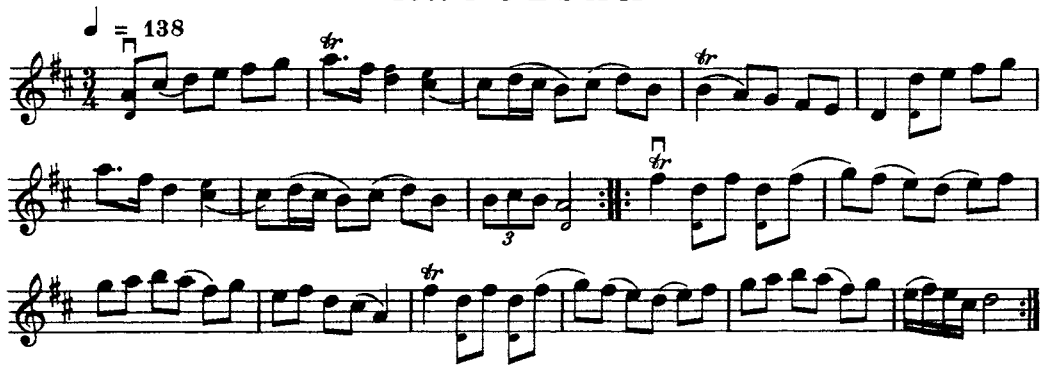

179. P O L S K A

»Strömkarlen spelar»

180. P O L S K A

Jmfr. första satsen hos Tapp Erik n:r 164, samt Hins Anders n:r 205.

181. BRUDLÅT

Långsamt.

Vid ett annat tillfälle spelade Hins Anders första satsen så här:

182. BRÄNNVINSLÅT

Långsamt.

Denna brännvinslåt förekommer i flera olika varianter i Mora och trakten däromkring. Se t. ex. n:o 168, 233 a och b samt 333. (O. A.)

183. LÅNGDANS

Andra satsen spelades sista gången en oktav lägre.

Hins Anders uppgav denna låt vara männens långdans. Den dansades hand i hand i en lång ring med brudparet i mitten. Spelmannen slog ett slag mot fiolen, och bruden (resp. brudgummen) lyftes och hissades upp tre gånger.

Se n:o 235.

184. LÅNGDANS

Låten uppgavs av Hins Anders vara kvinnfolkens långdans.
Se n:o 236.

185. P O L S K A

»Kringlugdans»

Alla skulle dansa med bruden ett varv — först de ogifta, sedan de gifta karlarna.

186. P O L S K A

»Nämndemanslåten»

187. M A R S C H

Denna marsch spelades av Hins Anders, då han deltog i sarkofagtransporten år 1856.

188. POLSKA

Polskan har Hins Anders efter sin fader, Frost Erik, som kallade den »Rosor».

Se n:o 273.

189. P O L S K A

Kallades »Ambåsk» eller »Hambrusk» = Hamburska

190. *P O L S K A*

191. POLSKA

192. P O L S K A

»Kol Erkers polska»

$\text{♩} = 132$

* Tonläge mellan *g* och *giss*.

** Fjärde takten och början till den femte spelades även så här:

*** Tonläge mellan *d* och *diss*.

**** De två sista takterna spelades även så här:

193. MARSCHLÅT

♩ = 92

Låten är en allmänt känd melodi och påträffas överallt. Sjöngs i Skåne till texten: »Si go afton, si go kväll.» Se n:o 234.

194. M A R S C H

»När göken (guku) for till Orsa»

»När guku skull' till Orsa
han hoppade som en glossa (groda),
han visste int' var vägen var,
och for han sent om kvällen att taga sitt kvarter.»

195. POLSKA

♩ = 120

196. P O L S K A

efter Hins Anders' fader

♩ = 126

En gammal Moralåt, som Hins Anders tyckte mycket om. Även Timas Hans Hansson från Ore spelade polskan, vilken han lärt av en Morakarl.

Se n:o 77. (O. A.)

197. MARSCH

»Kol Erkers marsch«

♩ = 92

III. läget

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, 2/4 time. It begins with a key signature of one sharp (F#) and a tempo marking of 92 beats per minute. The piece is marked 'III. läget' (third part). The notation includes various musical symbols: eighth and sixteenth notes, rests, and triplet markings (indicated by a '3' over a group of notes). There are also first and second endings marked with '1.' and '2.' and repeat signs. The piece concludes with a 'Fine.' marking. The final measure is marked 'D. C. al Fine.'.

D. C. al Fine.

Även denna marsch spelades vid sarkofagtransporten, enligt vad Hins Anders uppgivit för Gössa Anders. »När vi kommo till bebyggda trakter, drog vi alltid denna låt.»

Marschen, som är ovanligt ståtlig, ansåg Hins Anders — och det med rätta — för en av sina bästa låtar.

(O. A.)

Jämför Gössa Anders n:o 141.

198. *V A L S*

»Karl Johans marsch»

»Karl Johans marsch»

»Karl Johans marsch«

♩ = 92

200. POLSKA

* Tonläge mellan *c* och *ciss*.

201. V A L S

 $\text{♩} = 66$

This musical score is for a waltz in G major, 3/4 time, numbered 201. The tempo is marked as quarter note = 66. The score consists of eight staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 3/4 time signature. The music is written in a single melodic line. The second staff continues the melody with various note values and rests. The third staff features a repeat sign at the beginning, followed by a series of notes and rests. The fourth staff continues the melody with a repeat sign. The fifth staff features a repeat sign and a first ending bracket. The sixth staff continues the melody with a repeat sign and a first ending bracket. The seventh staff features a repeat sign and a first ending bracket. The eighth staff continues the melody with a repeat sign and a first ending bracket. The score is written in a single melodic line.

202. P O L S K A

Fragment. Andra satsen hade Hins Anders glömt bort.

203. POLSKA

$\text{♩} = 132$

Och förr har jag gått i dans-stu-gan in, men nu törs jag ald-rig
tit - ta där - in, tit - ta där - in.

Denna låt, och än mer nästföljande variant, påminna mycket om långdanslek och ha nog ursprungligen varit långdansmelodier.

♩ = 132

204. POLSKA

The musical score is written on four staves in 3/4 time. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 3/4 time signature. It contains a series of eighth and sixteenth notes with various ornaments. The second staff continues the melody and includes a repeat sign followed by the word "Fine." The third staff starts with a section marked "Coda." and a tempo marking of "♩ = 132". It features a key signature change to two flats (B-flat and E-flat) and includes a triplet of eighth notes. The fourth staff concludes the piece with a final cadence, also featuring triplet markings.

Variant till nästföregående. Frost Mats påminde Hins Anders om denna låt.

205. *P O L S K A*

Jämför Timas Hans n:o 52, Täpp Erik n:o 164, Dränds Karl n:o 180, första satsen, och Ljuder Anders N:o 334.

206. *P O L S K A*

$\text{♩} = 69$

207. *V A L S*

Valsen hör ej till den äldre, s. k. åttondelstypen. Spelas i Skåne och annorstädes och har troligen hemförts av Hins Lars till Mora. (O. A.)

208 a. POLSKA

Stäm. $\text{♩} = 108$

pizz - arco

pizz - arco

bis

pizz - arco

Denna polsktyp är sällsynt i Moratrakten. Hins Anders har troligen lärt polskan av sin broder, och den uppgavs vara från Gotland.

En polska med samma stämning finnes från Skåne, Herrestads härad, och går under namn av »Karl Pipers polska». (O. A.)

Stämn.

pizz - arco

pizz - arco

pizz - arco

bis

pizz - arco

Polskan är här noterad med hänsyn till omstämningen.

209. M A R S C H

$\text{♩} = 96$

210. VALLÅT

»Hemlåt» från Kåtila, Älvdalen

Denna och efterföljande vallåt har Frost Mats i slutet av 1840- eller början av 1850-talet lärt av *Bälas Kerstin Ersdotter* från Kåtila i Älvdalen, som blåste dem på horn, då hon vallade kor i Kansbol.

2II. VALLÅT

212 a. *P O L S K A*

Polskan är ej någon Moralåt, utan härstammar från Småland.

Stämn.

Polskan är här noterad med hänsyn till omstämningen.

213. POLSKA

after Hins Anders

214. POLSKA

after Hins Lars

♩ = 144

215. POLSKA

♩ = 126

The musical score is written for a single melodic line in 2/4 time, key of D major (one sharp). It consists of five staves. The tempo is marked as quarter note = 126. The notation includes various rhythmic figures such as eighth and sixteenth notes, often beamed in groups. There are several triplets indicated by a '3' under the notes. Dynamic markings include 'bis' (written above the staff) and 'f' (written below the staff). The piece ends with a double bar line on the fifth staff.

* Tonläge mellan *f* och *fss*.

216. POLSKA

after Frost Erik

♩ = 144

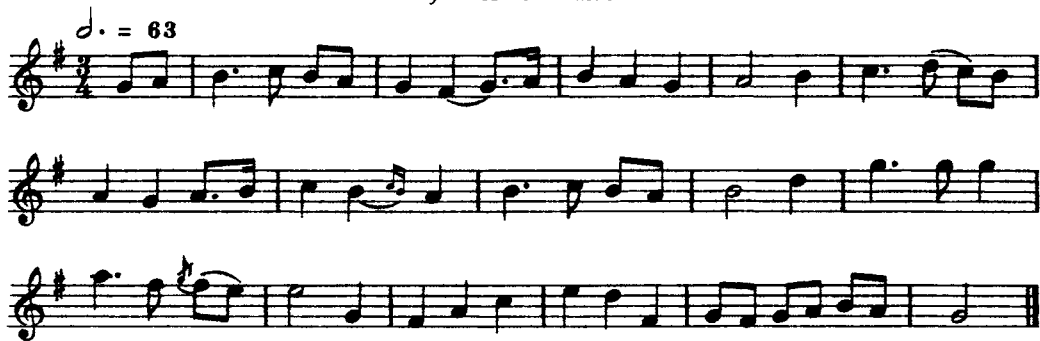
217. POLSKA
efter Frost Erik

♩ = 132

218. V A L S

efter Hins Anders

Endast första satsen spelade Frost Mats; resten hade han glömt bort.

219. PSALM
Sv. Psalmboken n:r 360.

Jag ³ ha - ver en gång va - rit ung: Nu
Min kropp sig bö - jer, trött och tung, Till
är jag gam - mal vor - den. } Och sjä - len läng - tar
al - las mo - der, jor - den; }
till det land, Där Her - den på en fre - dad
strand För - sam - lar sprid - da hjor - den.

Denna psalm sjöngs, när de gamla begrovos.

220. P S A L M
Gamla Psalmb. n:r 381

Hem-lig stod jag en mor-gon Up-på en lön-lig stad,
Med mye-ken gråt och vån-den Hör-de jag, hu-ru bad Dö-den en ung-er man,
Den ho-nom ha-de gri-pit Och bun-dit med starkt band.

* Närmast ess.

Jämför psalm n:r 295, Nya Psalmboken, som också kan sjungas på samma melodi, »och det så det dåner i kyrkan, om en vill», sade Finn Karin.

221. PSALM
Sv. Psalmboken n:r 55

Var hälsad, sköna morgonstund, Som av profeters
Du stora dag, du sälla dag, På vilken himlens
helga mund Är oss bebådad vor den! Un ga
välbehag Ännu besöker jorden! }
Sjung a Med de gamla; Sig för samla
Jordens böner Kring den största av dess söner.

Jämför n:r 247.

222. P S A L M
Sv. Psalmboken nr 328

Hit, o Je - su, sam - loms vi Att ditt Hel -
Vär - des själv du stå oss bi Och vår håg -

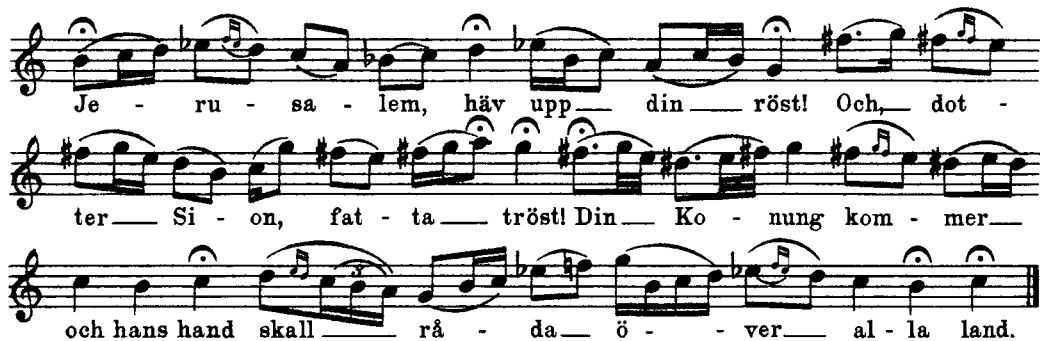
ga ord få hö - ra. } Att han, i - från jor - den ta -
till an - dakt rö - ra, }

gen, Till dig all - - tid var - - der dra - gen!

223. PSALM
Sv. Psalmboken n:r 63: 13

Ack, Her - re Je - su, hör min röst! Gör
dig ett tem - pel i mitt bröst, Ut - i mitt hjär - ta
bliv och bo, Så har jag tröst och e - vig ro.

224. PSALM
Sv. Psalmboken n:r 54

Je - ru - sa - lem, häv upp___ din___ röst! Och,___ dot -
ter___ Si - on, fat - ta___ tröst! Din___ Ko - nung kom - mer___
och hans hand skall___ rå - da___ ö - - ver___ al - la land.

225. PSALM

Sv. Psalmboken n:r 66

Si, Je - sus är ett tröst - rikt namn Och

i all nöd vår säk - ra hamn. I - ge - nom Je - sus

få vi nåd Och fin - na på det bä - sta råd.

226. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 138

Kom, — Hel - ge An - de, till mig in, — Upp - lys min
själ, upp - tänd — mitt sinn', — Att — jag — i dig må —
bli - va! Låt — ly - sa li - vets ljus för mig — Och — led mig
på den rät - ta stig! Dig — vill — jag helt — mig gi - va.

227. PSALM

Sv. Psalmboken n:r 25:3

1:a satsen 3 gånger.

Väl-sig - ne oss, o Hel - ge And' Låt — oss din nåd ej mi - sta!
 Låt kär - le - kens och fri - dens band Ej — i ditt sam-fund bri - sta!
 O Gud, av tröst och gläd - ge - rik, I — nö - den du ej från oss vik!

Vår — själ gör — ren och väl för-nöjd, Giv e - vig —

fröjd, — För — Je - su — skull, i — him - mels höjd!

228. PSALM
Sv. Psalmboken n:r 500: 7

Her - re, sig - ne — du och rå - de — Ooh be - va - re
Her - re, ditt an - sikt, i nå - de — Ly - se all - tid

nu — oss väl. } Her - re — Gud, dig — till oss vänd
för — vår själ. }

Och din frid — oss al - lom — sänd. O — Gud Fa - der, —

Son och An - de, Dig ske pris i al - lo lan - de.

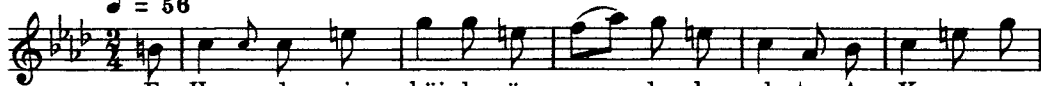
229. V I S A

»Där gingo två flickor i rosendelund»

230. GAMMAL VISA

♩ = 56

En Her-re-dag i höj-den är vor - den be - slu-ten Av Ko-nun-gen
Han skull' fram - kom-ma med mång' si-nom tu-sen Och kal-la till

ut - i de him - mel - ska land. } Med äng - lar-nas röst De
do - men båd' kvin - na och man. }

trog-na till tröst, Med svi-dan-de skott i de o - trog-nas bröst.

* Mitt emellan *a* och *ass*.

231. VISA

♩ = 60

En lil - ja ut - i da - len jag fick skå - da,
 Där ro sor - na och blom - ster - na upp - rann.
 Jag stan - na - de och såg up - på den tär - nan,—
 — Tills tå - rar - na på kin - der - na de rann. —

Enligt uppgift av rektor Romson, Mora, sjöngs visan även på ett annat, något avvikande sätt.

Andra och tredje takterna hade då följande utseende:

232. STAFFANSVISA

från Moratrakten

♩. = 52

233 a. V I S A

»Min födelsedag» efter Rombo Anna Andersdotter, Östnor

d. = 42

Min fö-del-se - dag För - tjä-nar, att jag Ett tack-sam-hets
ljud Till Her-ren upp - sän-der att pri-sa min Gud, Som
ska-pat mig väl, Att jag av hans hän-der fått lem-mar och själ.

Jämför Täpp Erik n:r 168, Hins Anders n:r 182 samt Ljuder Anders n:r 333.

Beträffande texten, se Kolmodin, Andelig Dufvo-röst, n:r 129.

Rombo Anna var moder till rektor Romson. Hon var född 1837 och dog 1914.

233 *b*

Variant till »Min födelsedag», sådan den, enligt Frost Mats, spelats som brännvinslåt.

234. M A R S C H

efter Frost Mats

$\text{♩} = 96$

Jämför Hins Anders n:r 193.

Även denna marschskall, enligt Frost Mats, ha spelats vid sarkofagtransporten.

235. LÅNGDANS

efter Frost Mats

Låten uppgavs av rektor Romson vara en långdans för kvinnor. Hins Anders däremot benämner samma melodi för mennens långdans (jämför n:r 183). Efterföljande melodi åter betecknas av Hins Anders som kvinnfolkens och av rektor Romson som mennens långdans. (Jämför n:r 184.)

En omkastning av rubrikerna har tydligen ägt rum, och vems uppgifter, som äro riktigast, är svårt att med säkerhet avgöra. Dock är det antagligt, att en förväxling uppstått hos Hins Anders, då rektor Romsons uppgift stämmer överens med åtminstone tvenne äldre Moraspelmäns utsago.

(O. A.)

236. LÅNGDANS

after Frost Mats

♩ = 120

237 a. PSALM

Sv. Psalmboken n:r 157. Efter Finn Karin

Säll — den, som ha - ver Je - sum kär — Och ho - nom —

i — sitt hjär - ta — bär. Ty — in - gen stör - re —

hug - nad — är Än — ha - va — Je - sum hos sig när.

Denna psalmmelodi med de två efterföljande varianterna är ett intressant exempel på, hur en melodi återges på olika sätt, efter vars och ens individuella uppfattning. Den närmast följande varianten visar mest likhet med Finn Karins, då däremot den tredje, efter Suther, är betydligt enklare och ej försedd med så mycket bitoner och utsmyckningar som de båda andra. (O. A.)

237 b

Sv. Psalmboken n:r 157. Efter Rombo Anna

Säll — den, som ha - ver Je - sum kär — Och —

ho - nom — i — sitt hjär - ta — bär. Ty in - gen stör - re

hug - nad — är Än — ha - va — Je - sum hos sig när.

Sv. Psalmboken n:r 157. Efter Anders Suther

Säll den, som ha - ver Je - sum kär — Och — ho - nom

i sitt hjär - ta — bär. Ty in - gen stör - re

hug - nad är Än — ha - va Je - sum hos sig när.

Anders Suther, folkskollärare och klockare i Mora, var född 1821 och dog 1907.

238. PSALM

Sv. Psalmboken n:r 147. Efter Finn Karin

Så — högt har Gud, — oss — till stor fröjd, Den — fall- na —
 Att — han sin son — från him-lens höjd Har — sänt, som —

värld - den älskat, } I — syn - den var så — värld - den sänkt, —
 oss — har fräl-sat. }

Att — hjälp — ej stod att — fin - na, — Ej — nåd — att vin - na,

Om — Gud sin son ej skänkt; O män - ska, det be - sin - na.

239. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 327. Efter Finn Karin

Kom, fräl - sta hjord, Och hör det ord — Som kan
För - sam - lens, folk, Där fri dens tolk — För - - kun -

ditt hjär - ta nä - ra! } Den lä - rans — röst Är nåd och — tröst
nar Je - su lä - ra. }

Åt — var - je — själ, som blö - der; Dess enk - la — bud

Är: — Fruk - ta Gud — Och — — — — — älska di - na brö - der.

240. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 98. Efter Finn Karin

Ack, hjär-tans ve, Att — jag skall se Guds e - gen son för-smä-das

Och Guds vä-sens be - lä - te — Un - der fött-ren trä-das.

241. PSALM

Sv. Psalmboken n:r 194: 4. Efter Finn Karin

Ä - ra - ske Gud, som från sin tron Till oss i
Och Je - sus - Krist, hans en - de Son, Som för oss

nåd ser ne - der, } Och An - den, som med ljus och frid }
al - la be - der } Oss bli - ver när i all vår tid. }

Ja, pris, o Her - re, va - re dig, Här tim -

me - lig Och se - dan där e - vin - ner - lig.

* Mitt emellan *h* och *b*.

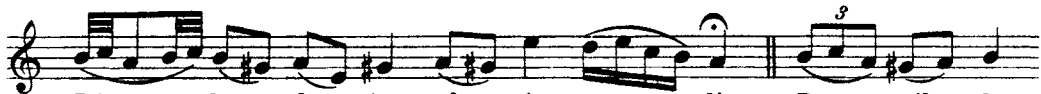
242. PSALM

Sv. Psalmboken nr 155. Efter Finn Karin

Långsamt.

Du___ liv-sens bröd, o Je-su Krist, Som lå-ter dig här fin-na___
Den___ nå-dig, som sin syn-da-brist Vill ång-ra och be-sin-na!___

Dig_____ be-der jag så___ in-ner-lig, Du___ vil-le

nu___ be-re-da___ mig, Att___ jag må___ vär-dig va-ra.

243. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 213. Efter Finn Karin

Je - sus är min vän — den bä - ste, Vil - kens li - ke al - drig är; }
 Skall då jag så med — de fle - ste Ö - ver - gi - va ho - nom här? }

In - gen skall mig kun - na skil - ja I - från den mig har så kär:

En skall va - ra beg - ges vil - ja — All - tid här och e - vigt där.

244. P S A L M

Sv. Psalmboken nr 92. Efter Finn Karin

3 gånger.

245. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 123: 6. Efter Finn Karin

Må - ste ock — av tör - nen va - ra Här din — kro -
 Tå - rar di - na pär - lor kla - ra, Suc - kar — di -

na, — o min — brud, }
 na — sån - gers — ljud; } Lyft — din' ö - gon upp — och — se —

Ö - ver — ti - dens kval och — ve Him - len öpp - nad, pal -

men vun - nen, — Liv - sens kro - na sa - ligt fun - nen.

246. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 120:9. Efter Finn Karin

Giv, att ditt ord oss ly-ser så, Att vi i

mörk-ret ic-ke gå, Men ge-nom den-na

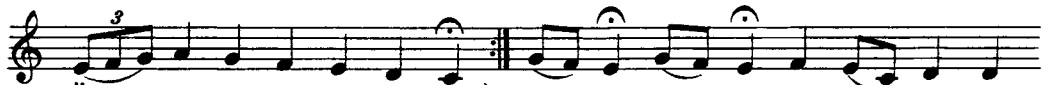
jäm-mer-dal Må van-dra till din fröj-de-sal.

247. PSALM

Sv. Psalmboken nr 55. Efter Anders Suther

Var häl-sad, skö-na mor-gon-stund, Som av pro-fe-ters hel-ga mund
Du sto-ra dag, du säl-la dag, På vil-ken him-lens väl-be-hag

Är — oss be-bå-dad vor-den! } Un-ga Sjun-ga Med de—gam-la;
Än-nu be-sö-ker jor-den! }

Sig för-sam-la Jor-dens bö-ner Kring den stör-ste av dess sö-ner.

Jämför Finn Karin nr 221.

248. P S A L M
Sv. Psalmboken n:r 444

Min vi - lo - tim - ma lju - der En gång den si - sta gång
Och mig i jor - den bju - der En bädd så — kall och trång.
Dock den — mig ej för - skräc - ker: Så sött jag so - ver där,
Tills Her - rens röst mig väc - ker, Då in - gen natt — mer — är.

Upptecknad efter *Päbel Brita Andersdotter*, född 9/11 1855 i Norra Mon,
Malung.

249 a. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 424. Efter Finn Karin och Anders Suther

Den sig-na-de dag; som vi nu här se Av him-me-len
till oss ned - kom-ma, Han bli-ve oss säll, han lå - te sig
te Oss al-lom till gläd-je och from-mal Ja, Her-ren den hög-ste oss
al - la i dag För syn-der och sor-ger be - va - re!

* Denna takt sjöng Suther så:

** Denna figur sjöng Suther på ett för honom särdeles karakteristiskt sätt:

*** Suther sjöng här i stället:

Slutet av psalmen sjöngs av Suther sålunda:
För syn-der och sor-ger be - va - re.

Finn Karin hade på sin tid sjungit denna psalm för numera kyrkoherden i Orsa, dåvarande komministern i Mora, Johan Gabrielsson, som i sin tur lärt församlingen den.

Ovanstående är ett återgivande av psalmmelodien, sådan den sjunges i Mora, men med konsekvent genomförd taktindelning. Församlingen sjunger dock början av psalmen på detta sätt:

o. s. v., då däremot Finn Karin — med sitt utpräglade sinne för takten —
Den signade

och även Suther, börjar på det säkerligen mera korrekta sättet:
Den sig-na-de

Finn Karins och Suthers versioner äro tämligen lika varandra. Suther tycks ha haft stor förkärlek för synkoper. I stället hade Finn Karin rikare utsirningar och melismer. (Se t. ex. ps. 147, n:r 238, och ps. 487, n:r 253.) Finn Karin kunde sjunga nästan vilken psalm som helst på gammal melodi. Suther sjöng sju stycken och förklarade, att det ej fanns fler. Han hade väl så småningom glömt bort dem han förut kunnat.

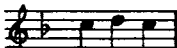
Psalm 424 är Mora församlings egen högtidspsal, som i sin helhet sjunges såsom sista psalmen vid julgudstjänsten. (J. Romson).

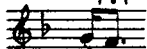
249 a. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 424. Efter Finn Karin och Anders Suther

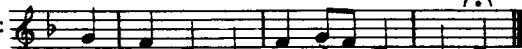

Den sig-na-de dag; som vi nu här se Av him-me-len
till oss ned - kom-ma, Han bli-ve oss säll, han lå - te sig
te Oss al-lom till gläd-je och from-ma! Ja, Her-ren den hög-ste oss
al - la i dag För syn-der och sor-ger be - va - re!

* Denna takt sjöng Suther så:

** Denna figur sjöng Suther på ett för honom särdeles karakteristiskt sätt:

*** Suther sjöng här i stället:

Slutet av psalmen sjöngs av Suther sålunda:
För syn-der och sor-ger be - va - re.

Finn Karin hade på sin tid sjungit denna psalm för numera kyrkoherden i Orsa, dåvarande komministern i Mora, Johan Gabrielsson, som i sin tur lärt församlingen den.

Ovanstående är ett återgivande av psalmmelodien, sådan den sjunges i Mora, men med konsekvent genomförd taktindelning. Församlingen sjunger dock början av psalmen på detta sätt:

o. s. v., då däremot Finn Karin — med sitt utpräglade sinne för takten —
Den signade
och även Suther, börjar på det säkerligen mera korrekta sättet:
Den sig-na-de

Finn Karins och Suthers versioner äro tämligen lika varandra. Suther tycks ha haft stor förkärlek för synkoper. I stället hade Finn Karin rikare utsirningar och melismer. (Se t. ex. ps. 147, n:r 238, och ps. 487, n:r 253.) Finn Karin kunde sjunga nästan vilken psalm som helst på gammal melodi. Suther sjöng sju stycken och förklarade, att det ej fanns fler. Han hade väl så småningom glömt bort dem han förut kunnat.

Psalm 424 är Mora församlings egen högtidspsalm, som i sin helhet sjunges såsom sista psalmen vid julgudstjänsten. (J. Romson).

249 b. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 424: 6. Efter Päbel Brita, Malung

Ack, lå - ter oss lo - va och bed - ja vår Gud, När stun - der - na
 väx - la och skri - da, Så sko - la vi stär - kas att — hål - la hans bud
 Och va - ka och tå - li - gen li - da! Ja, lå - ter oss ver - ka
 med all - var och flit, Så län - ge oss da - gen för - un - nas!

Se föregående version.

Sv. Psalmboken n:r 424: 6. Efter Päbel Brita, Malung

Ack, lå - ter oss lo - va och bed - ja vår Gud, När stund - er - na
 väx - la och skri - da, Så sko - la vi stär - kas att_ hål - la hans bud
 Och va - ka och tå - li - gen li - da! Ja, lå - ter oss ver - ka
 med all - var och flit, Så län - ge oss da - gen för - un - nas!

Se föregående version.

250 a. PSALM

Sv. Psalmboken n:r 33

Jag lyf - ter mi - na hän - der Upp — till Guds berg och hus, }
Från dem han hjäl - pen sän - der Och — skie - kar ut sitt ljus. }

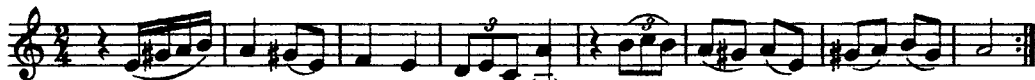
Mig — Her - ren hjälp be - ja - kar, Som jord och him - mel gjort; }
Min — bön han ej för - sa - kar, Men skyd - dar mig allt - fort. }

Upptecknad efter *Tysk Ingeborg Andersdotter*, född $16/3$ 1870 i Vattnäs, nu boende i Färnäs, Mora.

Jämför nästa version.

250 b. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 33. Efter Anders Suther

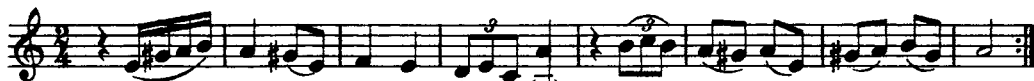
Jag — lyf-ter mi-na hän-der Upp till Guds berg och hus,
Från — dem han hjäl-pen sän-der Och skio-kar ut sitt ljus.

Mig Her-ren hjälp be - ja - kar, Som jord och him-mel gjort;
Min bön han ej för - sa - kar, Men skyd-dar mig allt - fort.

Enligt uppgift av Finn Karin sjöngs denna melodi till psalm 395.

Jag — lyf-ter mi-na hän-der Upp till Guds berg och hus,
Från — dem han hjäl-pen sän-der Och skio-kar ut sitt ljus.

Mig Her-ren hjälp be - ja - kar, Som jord och him-mel gjort;
Min bön han ej för - sa - kar, Men skyd-dar mig allt - fort.

Enligt uppgift av Finn Karin sjöngs denna melodi till psalm 395.

251. PSALM

Sv. Psalmboken n:r 51. Efter Anders Suther

Gläd dig, du Kri-sti brud, Och möt— din— Her - re
Gud! Den sto - ra— dag du skå - dat, Som
de pro - fe - ter bå - dat.— Ho - si - an - na, pris och
ä - ra— Vår Ko - nung— vi— hem - bä - ra!

252. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 170. Efter Anders Suther

Vart flyr jag för Gud och hans e - vi - ga lag? Den drab-bar mig
 Hur skall jag på do-mens för - fär-li - ga dag Väl kun-na be -

nä - ra och fjär-ran. } Gud va - re mig syn-da-re nå - dig!
 stå in - för Her-ran?

253. P S A L M

Sv. Psalmboken n:r 487: 7. Efter Anders Suther

Be - redd håll mig, o Je - su Krist, Att vän - ta }
 Din lju - va an - komst, när du sist Vill häm - ta }

Ur tå - re - da - len Från jor - de - kva - len

Din brud till dig i lju - sa fröj - de - sa - len.

Finn Karin sjöng samma melodi på följande sätt:

Din brud till dig i lju - sa fröj - de - sa - len.

254. GAMMAL VISA

efter Tysk Ingeborg Andersdotter

Så lå-ter oss nu al-la på jor-den va-ra glad, Som
Vi få väl snart hem-fa-ra upp till den ny-a stad, Bland

ha-va fått Je-sum så kä-ra! } Där är vårt rät-ta
äng-lar-na hos Je-sus få va-ra. }

hem, Ny-a Je-ru-sa-lem. Där bröl-lop skall hål-las i

kär-le-ken ren Och sjung-a Hal-le-lu-ja. A-men.

255. KÄRLEKSVISA

Det var en gång två vän-ner, oj, oj. Det var en gång två

vän-ner, Som höl-lo var-an-nan kär.

Upptecknad efter *Bogg Majt Ersdotter* i Östnor, Mora, född 22/11 1859.

256. *V I S A*

Tämligen fort.

Jag fick ett brev i-från kä-re-stan min, Att jag skul-le till hen-ne bort-

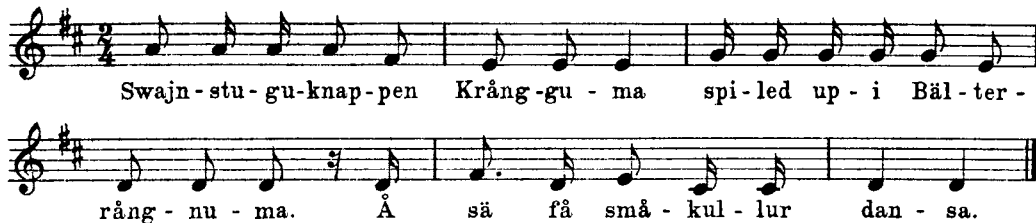

fa-ra. Å-hå-hå, nå-nå-nå, Att jag skul-le till hen-ne bort-fa-ra.

Upptecknad efter *Elsa Larsson* från Kråkberg, Mora, som lärt den av änkan *Stikå Majt Andersdotter*, född i Kråkberg ¹⁹/₁₁ 1844. Stikå Majt hade hört den sjungas av Malungs skräddare, när de sutto omkring skräddarebordet och sydde pälsar.

257. V A G G V I S A

efter Stikd Majt, sjungen av Elsa Larsson

Svinstuguknappen (egentl. ett dörrhandtag; förmodas här vara namn på en fågel) hos Krångfolket spelade i Bälterrönnarna. Och sedan få småflickorna dansa. (J. R.)

Jämför n:r 297.

258. VISA

Fine.

Bråir-gum - men up - i ta - tje fa - lit - tum fa - lej.

D. C. al Fine.

* Sista satsen gnolades; nedre raden alternativt. Jfr. n:r 259.

Visan är upptecknad efter Rombo Anna, vilken sjöng den efter sin moder, *Bälter Anna Ersdotter* i Östnor, Mora, född 1812, död 1889. Den är troligen en gammal långdans, som Bälter Anna roade sina barn och barnbarn med att sjunga.

259. ANDLIG VISA

Efter Bogg Majt Ersdotter

En gång, en gång, en gång Skall nå-got här-ligt hän - da,
 När da-gen in - ne är Till bru-dens hä - dan - färd.
 (gnolas)

Den sista delen är efter Krång Margit Larsdotter i Östnor (»Djos Margit»), född 1833, död 1921. Denna, som i övrigt lämnat en hel del stoff för folks minnesuppteckningar, berättade, då hon hörde visan sjungas, att man brukade fortsätta utan ord i slutet, och så gnolade hon tillägget.

(J. R.)

260. P O L S K A

Jämför n:r 269.

261. POLSKA

262. *P O L S K A*

263. P O L S K A

Ett vacklande mellan moll och dur gör sig här som så ofta gällande, och någon tonartsbeteckning har därför ej utsatts. Sålunda togs rent *h* överallt, och *f* hade en dragning åt *fiss*. Otvivelaktigt har dock polskan ursprungligen spelats i moll, vilket framgår vid en jämförelse med n:r 51 av Timas Hans, som spelade den i ren molltonart. (O. A.)

264. BRUDMARSCH

Mora brudlåt

♩ = 76

* De första båda takterna togs ibland så här:

Marschen är densamma, som Hins Anders spelade, fast den här föreligger i en något avvikande form. Se n:r 181.

265. POLSKA

» Ambrusk »

♩ = 188

266. *P O L S K A*

267. POLSKA

138

* Eller:

268. POLSKA

»Kringlug-lek«

♩ = 112

269. P O L S K A

»Ambrusk»

♩ = 132

Jämför n:r 260.

270. G Å N G L Å T

Gånglåten är en version av den bekanta Amerikavisan: »Vi sålde våra hemman och gav oss sedan ut, som fågelen bortflyger och sommaren tar slut» etc. Denna visa sjöngs i hela landet till olika melodier efter mitten av 1800-talet. Jämför n:r 108.

Anders Seljesson berättar härom, att den på 1840-talet verksamme läsarpredikanten Erik Jansson från Hälsingland även kom till Morabygden och narrade en hel del folk med sig till Amerika. Isynnerhet i Färnäs hade han fått många att följa sig, »mest förmöget folk, som sålde allt vad de ägde och gåvo sig iväg med honom». Under resan hade de fått utstå svåra lidanden och strapatser, och många av barnen dogo på havet.

271. POLSKA

272. POLSKA

Låten är såväl vad beträffar den rytmiska byggnaden som slutfallen i de båda första satserna mera att hänföra till mazurkan än polskan.

273. P O L S K A

»Rosor»

Jämför Hins Anders n:r 188.

274. *VISA*

Andante.

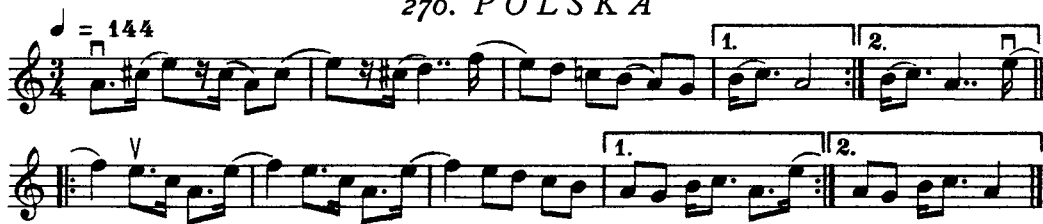

275. POLSKA

 = 152

276. P O L S K A

Andra satsen har inte det för polskan karakteristiska slutfallet. Ursprungligen har nog denna sats haft samma avslutning, som den första satsen, och en förskjutning har antagligen ägt rum därigenom, att Myhr dragit ut det *f*, som nu utgör första tonen i tredje takten, till en fjärdedels tidsvärde, då det egentligen bort utgöra den sextondel, som nu avslutar andra takten. (Se första satsens andra takt och följande.) Polskan spelas även av Ljuder Anders Ersson i Gopshus, och en jämförelse med hans i övrigt ganska avvikande version ger stöd åt det antagande, som ovan gjorts. Se n:r 329.

(O. A.)

277. POLSKA

♩ = 158

278. P O L S K A

En gammal spelman, *Bogg Anders*, hade en gång kommit in i Myhrs föräldrahem, då dans pågick där och Hins Lars spelade. Då han fått ett par supar, bad han att få låna fiolen och spelade då denna polska.

279. POLSKA

»Ambrusk»

280. BRUDMARSCH

efter Viktor Burman

$\text{♩} = 84$

* Andra gången togs denna takt ibland så:

281. GAMMAL BRUDVALS

efter Viktor Burman

$\text{♩} = 56$

282. POLSKA

efter Bleckå

♩ = 152

Polskan har Palmberg lärt i Orsa.

283. P O L S K A

Polskan har Palmberg lärt av sin svärmoder, *Bud Karin Matsdotter*, född år 1833 i Morkarlby.

284. BRÄNNVINSLÅT

efter Hins Anders

$\text{♩} = 48$

Spelas i olika delar av landet som vals.

285. P O L S K A

♩ = 120

Jämför n:r 335.

Polskan är gammal och sjöngs av Palmbergs svärmoder, som lärt den i sin barndom.

286. VALLÅT
»Anders Otters egen vallåt»

287. *VALLÅT*

288. KNAGG BRITAS VALLÅT

Värt a du ve-ri å fri-a i nåt? Värt a du ve-ri å
 fri-a i nåt? Ost-y-vur, sud-y-vur, väst-y-vur, nord-y-vur.
 A du ve bor-ta däm-da kul-lum dar sär-tjen va— våt?

»Vart har du varit och friat i natt?
 Österut, söderut, västerut, norrut.
 Har du varit bort till de där flickorna,
 där särken var våt?»

Låten har Knagg Brita spelat på horn. Den humoristiska slutstrofen syftar troligen på ett tillfälle, då folket vid skogsslåttarn övernattat i en gammal ängslada, vars tak varit bristfälligt, så att det regnat ner och de som vistats därinne blivit våta in på bara kroppen.

Knagg Brita Andersdotter var från Lisselby och efter sitt giftermål bosatt i Morkarlby samt dog på 1880-talet. Hon var mycket skicklig i att blåsa vallhorn, på vilket hon t. o. m. kunde utföra psalmmelodier. Det horn, som hon använde, och som nu äges av Otter, hade hon köpt av en kulla från Ore socken för tolv skilling, och det är försett med följande inskrift: K. M. D. I. ORE. VÅRE. 1837. Å. I. DALBYN. (Karin Matsdotter i Ore våren 1837 och i Dalbyn.)

289. VALLÅT

»Nu gåter i långt»

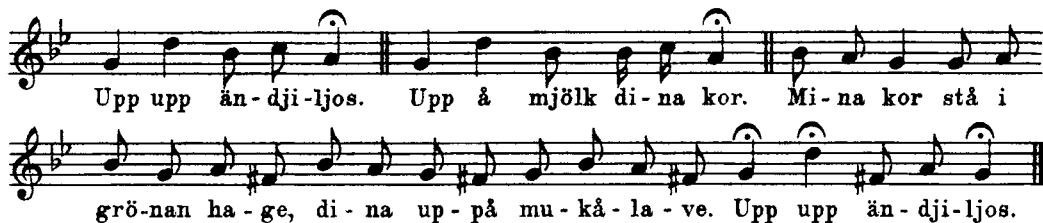
Nu gå - ter i långt, å Gu' vet, ur ä gor. I ty - tjer i
 si jänn svar - tan jänn kall up - på båk - kam där.

»Nu vallar jag långt, och Gud vet, hur det går.
 Jag tycker jag ser en svart en karl
 uppå backen där.»

Denna låt brukade Otters moder sjunga, då hon om morgnarna begav sig iväg till vallskogen med korna.

Morakarlarna hade vita vadmalskläder; »en svart karl» var således ej från Mora utan en främling och kunde därför lätt tagas för en stigman, en farlig person. »Gud vet hur det går» säger därför vallkullan med tanke på, hur långt hon är från bygden ute i villande skogen.

290. DJOSGUMMÅS VALLÅT

Djos = gårdsnamn; gummås = gudmors.

Ändjiljos = hängljus, så kallas den, som är uppe länge om kvällarna och därför har svårt att stiga upp tidigt om morgonen.

Mukålave = gödselrännan bakom båsen i ladugården.

Med denna låt brukade Djosgumman väcka de unga vallkullorna, som varit uppe länge på kvällarna och nu på morgonen voro trötta.

291. KÅNÅ MARGITS SKOGSTRALL

Denna låt brukade Otters moder sjunga, då hon gick i vall.

292. P O L S K A

Färdetrall

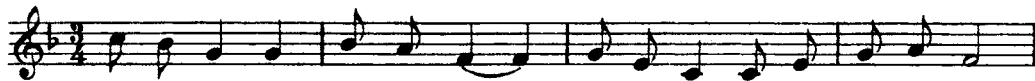

Kom fat - ti - lapp å ändj di up - på, så skum i sjå, om du få
 åk a Vä - ster - ås. A du mång - a peng - ar,
 få du å - ka läng - er, an - as få du palt å gå.

»Kom fattiglapp och häng dig på,
 så skall vi se, om du får åka till Västerås.
 Har du många pengar, får du åka längre,
 annars får du palt och gå.»

Färdetrallen syftar på Morakarlarnas vandringar till de sydligare landskapen, dit de begåvo sig för att söka arbete eller avyttra sina varor. De flesta voro vanligen hänvisade till att gå till fots på grund av sin fattigdom, men ibland kunde det också hända, att de fingo åka ett stycke, och hade de pengar kunde de få åka ända till Västerås.

293. P O L S K A

Färdetrall

Rö - vå - rum - pur i - kring alsn — bru - ka fin - nas ut - i vårt land.

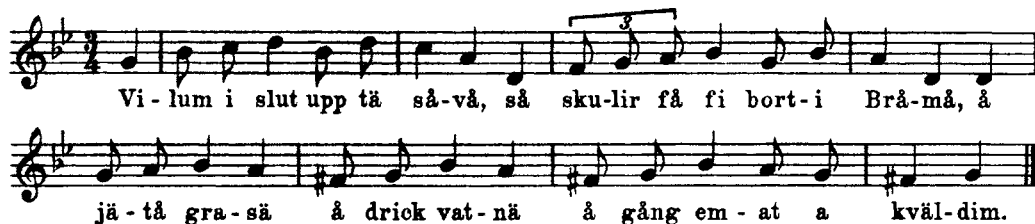

Säl - ja räv - skinn åt Mo - ra - kar - lar, som drog än - da in i Äl - sing - land.

Rövårumpur = räsvansar; alsn = halsen; Älsingland = Hälsingland.

Morakarlarna köpte under sina färder i Norrland eller också hemma i bygden skinn, särskilt rävsinn, som de sedan sålde i Stockholm.

294. LOCKLÅT I VALLSKOGEN

Vi - lum i slut upp tä så-vå, så sku-lir få fi bort-i Brå-må, å
 jä - tå gra-sä å drick vat-nä å gång em - at a kväl-dim.

»Vill ni sluta upp att sova,
 så skall ni få följa bort i Bråmå
 och äta gräset och dricka vattnet
 och gå hemåt till kvällen.»

Här och där i vallskogen funnos platser, där kreaturen plögade vila middag (sovvallar). Dessa platser kände djuren till och drogo sig gärna dit mot middagstiden. Där gjorde nu vallkullan upp en eld — röken höll myggen borta —, där åt hon sin medhavda kost och stickade på sin strumpa. När tiden för uppbrottet var inne, blåste hon denna locklåt i hornet.

296. GAMMAL SÅNGPOLSKA

Pung An-ders upp-i Räjs-än-djum a djört—fi-oln a mig-a.

Pung An-ders upp-i Räjs-än-djum a djört—fi-oln a mig-a.

Mun mej a sätt i sträng-a dar-i, mun mej a sätt i

sträng-a dar-i, å stry-kån får i lån åv fa-da, å

stry-kån får i lån åv fa-da. Trallal-la lal-la, trallal-la lal-la, *bis*

trallal-la lal-la lal-la. Å stry-kån får i lån åv

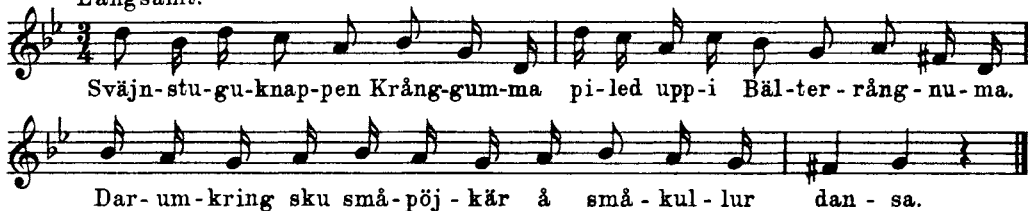
fa-da, å stry-kån får i lån åv fa-da.

»Pung Anders upp i Risängena har gjort fiolen åt mig.
 Mor min har satt strängar i den
 Och stråken får jag låna av far.»

Det berättas, att då en gång en liten pojke fick följa med till julottan i Mora kyrka, skall han där ha sjungit denna låt. När församlingen reste sig och sjöng ingångspsalmen, drog pojken till med låten, till icke ringa förnöjelse för de övriga kyrkbesökarna.

297. V A G G V I S A

Långsamt.

Sväjn-stu-gu-knap-pen Krång-gum-ma pi-led upp-i Bäl-ter-rång-nu-ma.

Dar-um-kring sku små-pöj-kär å små-kul-lur dan-sa.

»Krång-gudmors svinstieknapp (dörrhandtag) för upp i Bälter-rönnarna. Däromkring (kring rönnen) skulle småpojkar och småflickor dansa.»

Krång och Bälter äro gårdsnamn.

Jämför den av rektor Romson meddelade vaggvisan, n:r 257.

298. D A N S L E K

Gos-sen stån-dar på gol-vet lik - som en ros. Gos-sen stån-dar på
gol-vet lik - som en ros. Att sö - ka sig en vac-ker flic - ka att
va - ra hos, att sö - ka sig en vac-ker flic - ka att va - ra hos.

Till dansleken fanns ytterligare fem verser.

299. P O L S K A

från Selja.

$\text{♩} = 152$

Å int a i trott, men nu få i sjå, u - kän an jänn kall så
 du e än - då mitt up - på ljo - sa da - gen.
 Nännd-man an låg i Brotn å sam, å än fo an att, å
 än fo an fram, å än fo an djupt sås Fa - lu gru - va.

»Och inte har jag trott, men nu får jag se,
 hurudan en karl som du är ändå
 mitt uppå ljusa dagen.
 Nämndeman han låg i gölen och sam,
 och än for han tillbaka, och än for han fram,
 och än for han djupt som Falu gruva.»

En nämndeman, vilken var mycket mån om sitt anseende och höll på god ordning och skick, hade en gång, då han varit på ett festligt samkväm, fått för mycket till bästa. På hemvägen, som bar ner för en backe utmed brädden av en å — ån svängde in mot backen och bildade en göl = »brotti» (genombrott) — råkade han falla ner från åbrinken och hamna i gölen. Händelsen observerades av tillskyndande personer, nämndemannen räddades, men historien spreds och slutligen diktades visan, som sjöngs allmänt, både vid bröllop och danstillställningar.

300. P O L S K A

»Farfarsdammen»

♩ = 152

Denna polska har Otter själv sammansatt av strofer utan sammanhang — fragment av gamla melodier, som han hört men ej kunnat identifiera.

Om tillkomsten av polskan berättar Otter följande. Det skedde, då han var vid Hemulån på timmerflottnings. Han hade sitt postställe vid en gammal skvaltkvarndamm, som av ortens folk kallades »Farfarsdammen». Alltid när han var där, kommo dessa melodier för honom — han sjöng dem, ackompanjerad av forsen — och till slut blev det, vad han kallar »Farfarsdammen». Polskan vill skildra, hur strömmen suger ner mot dammfallet, kastar sig utför, och därefter fortsätter i små hoppande vågor — en Forskarlpolska så god som en ann', menar Otter.

301. P O L S K A

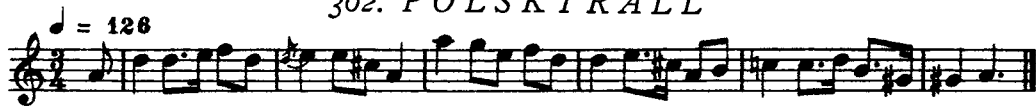
från Selja

♩ = 152

Denna polska har Otter lärt av sin moder, som sjöng den. Hon hade den efter Seljaspelmännen »Myrpojarna».

302. *P O L S K T R A L L*

Polskan sjöngs till följande text:

»Å mor hon klippte sin ludna bock,
hon fick en tröja, far fick en rock,
å vallpigan fick en luva.»

303. P O L S K A

från Orsa

♩ = 144

304. VALLÅT

Tulitovaldten

 Musical notation for the song "Vallåten" (Tulitovaldten). It consists of three staves of music in 3/4 time, with a tempo marking of quarter note = 104. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The lyrics are written below the notes.

Tu-li-tu, tu-li-to-va. Tolv män ut-i sko-ga. Stur-ux-an stung-o de,
 stjäll-tjy-ri bun-do de, gäsl-rac-kan 'äng-de de, å små-lå-kry-tu-ri
 dre-vo de långt bort i sko-ga. Tu-li, å mi og vi-li dem tå-gå.

»Tulitu, tulitova.

Tolv män uti skogen.

Storoxen stungo (slaktade) de,

skällkon bundo de,

vallhunden hängde de,

och småkreaturen drevo de långt bort i skogen;

och mig ock vill de taga.»

Vallåten är mycket gammal och finnes spridd i olika versioner.

305. D A N S L E K

♩ = 112

1. Up - på fri - ska grä - set grö - na lu - stigt som en
Bland de hur - ti - ga flic - kor skö - na fä - ster jag mitt
som-mar-dag sin - ne-lag. Den, som är skö-nast ut - i mitt sinn',
tän-ker jag, om hon vill bli min. Vill du ha mej? Hon svar-te nej.

2. Inte må du tro jag sörjer,
fastän du mig svikit har.
Flickor finns det oförborgat,
denna trösten har jag kvar.
Men ändå uti mitt sinn
tänker jag, om du vill bli min.
Vill du mig ha?
Hon svarte ja.

3. Uppå dessa goda orden
tager jag dig i ringen in.
Ingen människa uppå jorden
kan så glädja varannans sinn.
Nej ingen annan, allena Gud,
till dess livet har runnit ut.
Varken vinter eller sommar,
sjunger jag mitt sista slut.

De två sista raderna i tredje versen sjungas i motsats till de två andra på detta sätt:

Var-ken vin-ter el - ler som-mar sjung-er jag mitt si - sta slut.

306. S Å N G L E K

$\text{♩} = 126$

1. Bind, bin - de li - te bin - da. Vem sko - la vi bin - da?

(namnet) - - - bin - der sej, hon bin - der sej om som - ma - ren.

2. Lös, löse lite lösa.

Vem skola vi lösa?

(namnet) löser sej,

hon (han) löser sej om sommaren.

3. Vänd, vände lite vända.

Vem skola vi vända?

(namnet) vänder sej,

hon (han) vänder sej om sommaren.

I Otters barndom sjöngs denna låt, då det lektes ringlekar. Dansen beskriver han på följande sätt: De i dansen deltagande bildade ring. Då första versen sjöngs lade den, vars namn nämndes, armarna i kors över bröstet och fattade därefter med korslagda armar sina sidokamraters händer. Samma vers fortsattes tills alla i ringen bundit sig. Därefter sjöng man andra versen. I tur och ordning upplöstes armkorsningen, och armarna intogo vanlig ställning, dock fortfor man att hålla varandra i händerna. Vid tredje och sista versen vände de dansande sig om — utåt — och bildade åter ring, varefter en yrande ringdans vidtog och fortfor tills någon av deltagarna av farten måste släppa sitt tag och ringen upplöstes, varvid de övriga slängdes åt olika håll.

307. VALLÅT

från Mora (Fragment)

Långsamt.

Le - tir int' mer, Le - tir int' mer, Tjy - ner e 'e - ma.

»Leta ej mer, leta ej mer, korna ä' hemma.»

Det hände ofta under vallningen, att någon eller några kor blevo borta och ej kommo hem till kvällen. Man måste då ut och söka efter dem; de fingo ej bli borta, ty då sinade de. Medan det söktes efter dem, kunde de saknade av sig själva komma hem. Då tog vallkullan, som var hemma på fäboden, och blåste denna låt, som gick ut över berg och dal. De letande hörde den och visste nu, att de kunde vända tillbaka till fäboden igen.

Långsamt.

308. VALLÅT

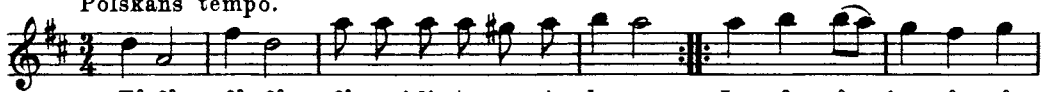
Uh - tu - tu. Er öe thu? Kum thu nu? Ed
e nu fö sent. Ed öef - ter int' å te tep up fö di.

»Uh tu tu. Är det du? Kommer du nu? Det är nu försent, det lönar inte att öppna för dig.»

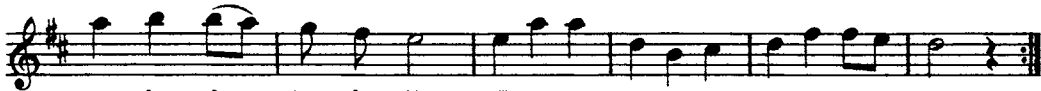
Vallåten är en friarelåt: flickans svar på gossens bön att få komma in.
Zorn har fått låten från en Vinäs-kulla vid namn *Rull Anna*.

309. *BRÄNNVINSLÅT*

Polskans tempo.

Få, få, få, få, få mej li-te upp i ko-sa. Jen gång å jen gång å

jen gång å jen gång till. Trall _____

Jämför Kings Selma n:r 162.

310. VISA

från Mora

$\text{♩} = 76$

Å in - te vill jag sör - ja, men sör - jer än - då. Han

kom-mer väl i - gen om ett år el - ler så. När lil - jor - na de

blom - stra i mar - ken, — han kom-mer nog i - gen, min

hjär - tans lil - la vän, för kär - le - ken slu - tar så se - na. —

311. POLSKA

Gammal Oxbergslåt

♩ = 160

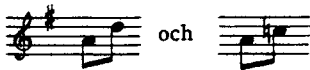

312. POLSKA

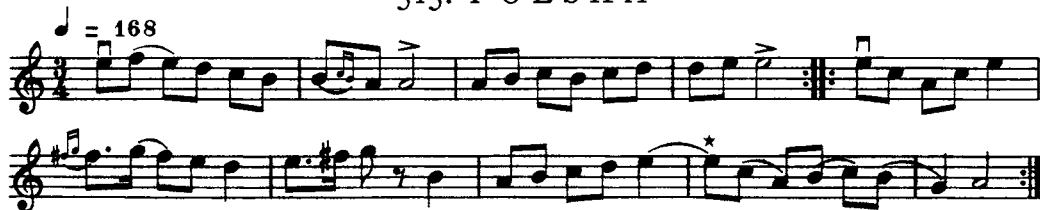
♩ = 132

• Första taktdelen i andra satsens första och fjärde takter spelades på två andra sätt, nämligen:

313. POLSKA

* De två sista takterna togos ibland på detta sätt:

Till polskan hörde text av följande lydelse:

»Våra flickor ha ett dj—a fel,
när de börja till att fria:
först älskar de en, å se'n älskar de den,
strax tar de sig en annan.»

314. POLSKA

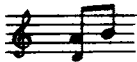

Till polskan sjöngs en text, som dock ej lämpar sig att återge.

315. POLSKA

* Första taktdelen togs också på detta sätt:

** Tonläge mellan *f* och *fiss*.

316. *P O L S K A*

♩ = 160

Jämför Tapp Erik n:r 165.

317. POLSKA

Polskan gick under benämningen »Kittapolskan» och till densamma sjöngs följande text:

»Vi skulle opp i Kittan en gång
och timra ena lada.
Och då vi hade timrat ett varv,
kom kal'n mä ena slaga.»

Melodien är tämligen spridd i Älvdalen och förekommer i olika versioner.

318. G Å N G M A R S C H

Här föreligger en intressant version till Orsamarschen, till vilken ovanstående verkar som embryo, såvida icke — vilket är troligare — denna version är ett uttryck för Ljuder Anders' uppfattning av den riktiga Orsamarschen, som han hört en gång. Han påstår dock själv att farfadern komponerat denna melodi.

319. MORA MARSCH

$\text{♩} = 112$

320. OXBERGSMARSCHEN

Just så spelade Ljuder Anders denna låt för mig i januari 1906 vid mitt besök i Gopshus hos Zorn. Icke en enda ton annorledes, än som jag angivit. Förut var låten alldeles okänd. Såväl Zorns som min egen förtjusning över låten var mycket stor, och Zorn började genast sjunga den — så gott och så korrekt han nu kunde och förstod. — Marschen kom i svängen och sjöngs och spelades mycket. Efter ett års förlopp hade den emellertid genom ideligt bruk undergått vissa förvanskningar, särskilt i första satsens slutfall, vilket blivit något helt annat — efter min mening sämre — än Ljuder Anders' av mig upptecknade version.

Låten sjöngs i Oxberg före 1835. Även denna marsch skall vara komponerad av farfadern. Vid ett besök hos Ljuder Anders sommaren 1921 meddelade han följande text, som han angav som den ursprungliga:

»När jag går åt krogen, så tar jag långa steg, å steg,
å när man kommer fram, trillar man på varann,
så att man knappast slipper fram.
'Hör du källarpiga! Du stiger opp, i tripp å trapp,
så ska du ta ur tunna å ge mig dricka strax!'
Så stiger jag, natt och dag, matt och svag.
'Ge mig öl utå femton slag!'

En ny text författades och sjöngs till melodien vid uppvaktningen på Zorns 50-årsdag.

(O. A.)

321. BRUDMARSCH

från Älvdalen

♩ = 104

* Tonläge mellan *f* och *fiss*. — Tonartsförhållandena även i övrigt mycket oklara. Dessutom verkar låten fragmentarisk.

322. *V A L S*

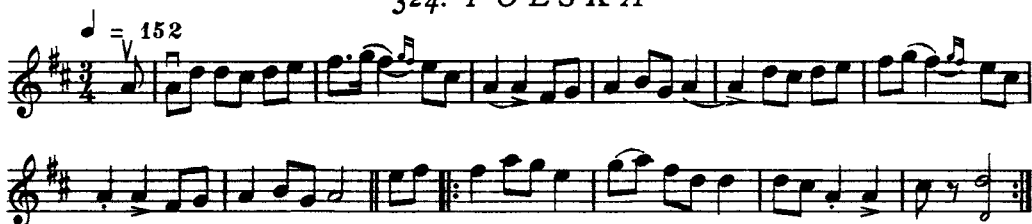

323. V A L S

Antalet takter i andra satsen är udda (elva). Sannolikt är det riktiga antalet i detta fall tolv, i det att efter femte takten en takt, av alldeles samma lydelse som den femte, fallit bort.

324. P O L S K A

Man märker genast, att första satsen är på något sätt felbetonad. Dessutom har sista takten i denna sats en taktdel (= hälften av sista halvnoten) för mycket, och andra satsen en upptakt (tvååttondelsfigur), som icke heller får plats i taktindelningen. Felet med första satsen i denna version ligger säkerligen däri, att dess upptakt och första taktdel icke funnits ursprungligen, utan tillkommit senare. Härigenom har också upptakten till andra satsen kommit utanför taktindelningen. Äro dessa antaganden riktiga, skulle låten således te sig på följande sätt:

Polskan är, enligt vad Ljuder Anders påstod, urgammal. I sitt tolfte år lärde han den av en gammal spelman från Oxberg. Att Ljuder Anders då kan ha uppfattat låten felaktigt är förklarligt.

Till polskan sjöngs följande text:

»Fiskarna mina pläga gå hit,
sa den, som gick å mette,
å då fick jag se, var grannen min låg
ut i en vik å mette.»

325. *P O L S K A*

♩ = 160

* Även:

Denna polska spelades på Ljuder Anders' mors bröllop, år 1824.

Till polskan har sedermera fogats ett textinnehåll, som sjöngs på följande sätt:

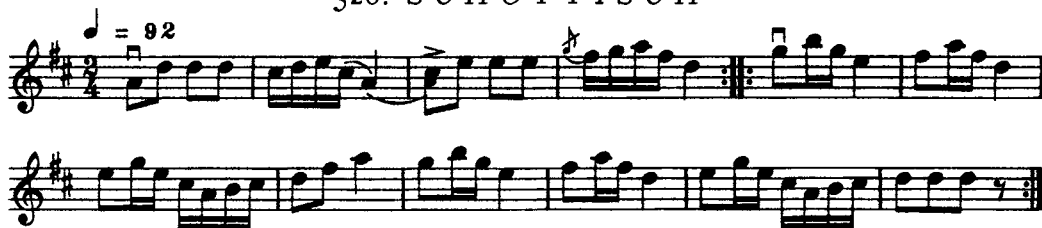

Hur ska de' gå me' Ol - le å Ka - ri?

Al - la vill ha Ol - le, å Ka - ri sä - ger nej. Åj, — Åj, Åj, —

bätt - ra du dej. Hur il - la du har nar - rat mej!

326. SCHOTTISCH

Denna melodi är tämligen allmän i Sverige. Den var mycket omtyckt i Skåne på 1860- och 70-talen.

Schottischen är uppptecknad efter J. E. Julin, Ljuder Anders' son, vilken meddelade, att han lärt den av en spelman från Värmland, vilken kallades Pekka. Till melodien sjöngs även text, av vilken dock Julin endast kom ihåg följande:

»Har ni sett en getabock idag?
Nej, inte igår, men idag.»

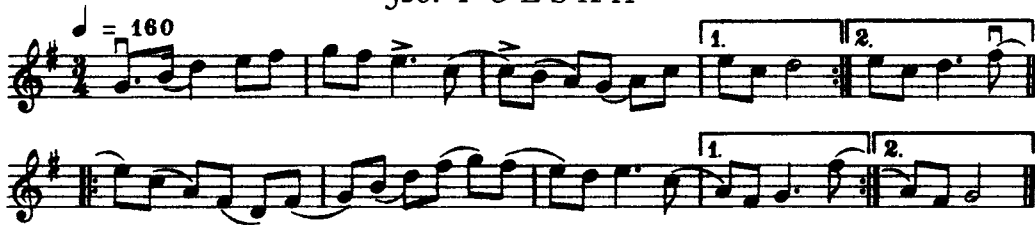
Julin, hos vilken redan tidigt lusten för musiken vaknade — han försökte vid åtta års ålder göra sig fioler av vedträn, vilka förseddes med tagelsträngar — fick en gång, då han var elva år gammal, medfölja sin fader till Nyköping, var, vid Ljuder Anders köpte en leksaksfiol åt honom. Innan de kommit hem hade Julin lärt sig flera låtar, och då fadern märkte, att han skulle bli fiolspelman, bröt han sönder fiolen med de orden: »Så fort du lär dig spela, lika fort blir du en supare». Det dröjde sedan några år innan han ånyo fick börja spela, och först vid sjutton års ålder, då han kom bort från hemmet, kunde han mera ostört få ägna sig åt fiolspelet, med det resultat, att han snart blev outhärlig vid alla bröllop och danser, som avhölls i hans hemtrakt. (O. A.)

327. *P O L S K A*

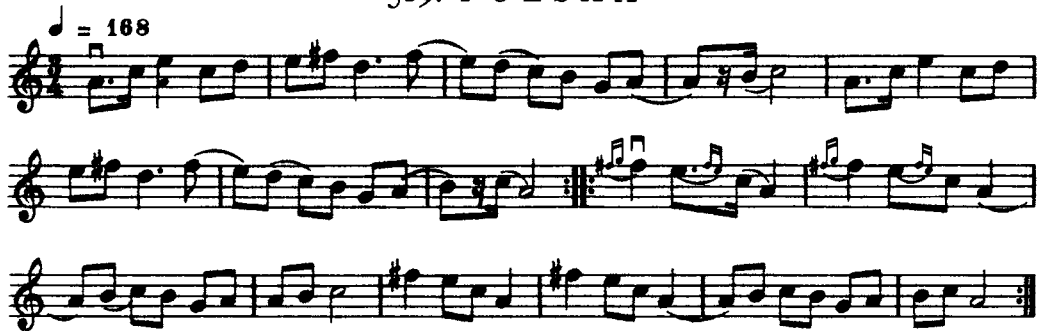
♩ = 132

328. *P O L S K A*

329. *P O L S K A*

Jämför denna polska med n:r 276

330. *P O L S K A*

 = 168

331. POLSKA

332. POLSKA

* Första satsens fjärde takt lät ibland så här:

** Tonläge mellan *g* och *giss*.

*** Tonläge mellan *c* och *ciss*.

333. STABBLÅT

Brännvinslåt

$\text{♩} = 108$

1. 2.

1. 2.

Jämför n:ris 168, 182, 233 a och b.

334. P O L S K A

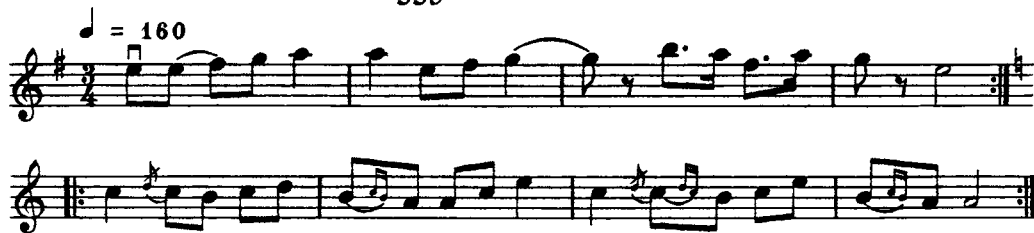

Till melodien sjöngs följande text:

»Jag kan undra på, vad svärmor säger, när hon får en tocken karl till måg.
Jo hon säger väl så: låt det så få gå.
Gud ske lov att vi ä' tre att hjälpas åt.»

Melodien skiljer sig här ganska mycket från den Timas Hans spelade till denna text (se n:r 52) och torde delvis ha sjungits på ett annat sätt, då det ej går att passa in texten till melodien, sådan den här föreligger. Det är ju också en mycket vanlig företeelse, att en melodi, som ursprungligen sjungits, vid framförandet på fiol ändrat karaktär och omformats på olika sätt, ibland av rätt så genomgripande art, beroende på spelmansens individuella sätt att uppfatta och återge låten. Även texten är här något annorlunda än den Timas Hans föredrog. (O. A.)

335. P O L S K A

Till melodien sjöngs följande text:

All - ting är bra, det för-säk-rar ja, ba-ra e - nig-he-ten vo-re.

Jämför n:r 285.

336. BRÄNNVINSTRALL

från Mora

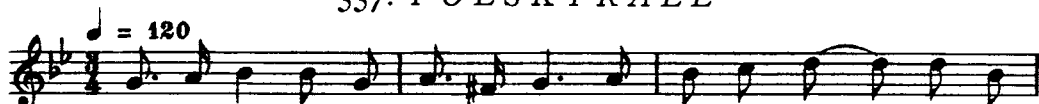
$\text{♩} = 120$

Kä - ra, gör mig den he - der, var - om jag dig nu
Se - dan skriv på min grav - sten någ - ra kor - ta små

be - der: gräv mig i en bränn - vins - käl - la - re ne - der.
ra - der: "Här un - der lig - ger — fyll' - - hun - den be - gra - ven."

Denna låt har fru Djös som barn hört sin fader, *Margit Anders Larsson* i Kråkberg, sjunga, när han på kvällen kom hem särskilt »glad» efter att ha varit med på »timberåkning». Bönderna i byn hjälpte varandra att köra timmer, då en byggnad skulle uppföras, och på kvällen bjödos de då på »timberkalas».

337. POLSKTRALL

 = 120

All den kär-lek jag har till dig, så hän-ger den— opp i
i - från skor-sten och ner i spjäll och i - från spjäll och ner i

skorsten, och } vill du se nå' me-ra ef-ter den, så gå i as-ka' å kraf-sa.
as-kan, och }

Låten har fru Djos efter sin moder, *Stikå Majt Andersdotter*, som hörde en grannkvinna sjunga den, då hon var gramse på sin gubbe.